

Politike poticanja urbanog razvoja - primjer grada Bjelovara

Kišantal-Zubić, Jasminka

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:661593>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-31**



Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ JAVNE UPRAVE

ZAVRŠNI RAD

POLITIKE POTICANJA URBANOG RAZVOJA - PRIMJER GRADA BJELOVARA

Mentor:

Prof. dr. sc. Mihovil Škarica

Studentica:

Jasminka Kišantal-Zubić

Rujan, 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Jasminka Kišantal-Zubić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Jasminka Kišantal-Zubić, v.r.

SAŽETAK

Urbana politika je koherentan skup odluka koje su proizašle iz namjernog procesa pod vodstvom koordinacije Vlade i okupljanja različitih aktera za zajedničku viziju i cilj koji će promicati više transformativan, produktivan, uključiv i otporan urbani razvoj na duže razdoblje

Ovaj završni rad daje pregled politika poticanja urbanog razvoja na primjeru grada Bjelovara te kako je ona razvijena. Grad Bjelovar kao jedan od neuspješnih gradova u Republici Hrvatskoj, uzeo je zamah u širenju urbanog okruženja te realizacijom sve više projekata koji su financirani iz sredstava Europskih fondova, ali i nacionalnih izvora te vlastitih sredstava, potiče razvoj u svim sferama društva. Povećanjem proračuna iz godine u godinu, grad Bjelovar bilježi veliki napredak i razvoj te uz pozitivne rezultate teži ka još boljim i većim projektima i razvoju gospodarstva lokalne zajednice.

Ključne riječi: politika, urbani razvoj, grad Bjelovar, projekti, Europska unija

SUMMARY

Urban policy is a coherent set of decisions resulting from a deliberate process led by government coordination and bringing together different actors for a common vision and goal that will promote more transformative, productive, inclusive and resilient urban development over the long term. This thesis gives an overview of the policy of encouraging urban development on the example of the city of Bjelovar and how it is developed.

The city of Bjelovar, as one of the unsuccessful cities in the Republic of Croatia, gained momentum in the expansion of the urban environment and by realizing more and more projects financed from European funds, as well as national sources and its own funds, it encourages development in all spheres of society. By increasing the budget from year to year, the city of Bjelovar is making great progress and development, and with positive results is striving for even better and bigger projects and the development of the local community economy.

Key words: politics, urban development, city of Bjelovar, projects, European Union

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. URBANI RAZVOJ ILI GRADOVI KAO NOSITELJI RAZVOJA	2
2.1. Urbani razvoj	2
2.2. Osnovna obilježja i karakteristike urbanog razvoja	3
2.3. Gradovi „osnovne jedinice urbanog razvoja“	7
2.4. Europska unija	9
3. URBANI RAZVOJ GRADA BJELOVARA	15
3.1. Grad Bjelovar kao jedinica lokalne samouprave.....	15
3.2. Zakonski i strateški okvir urbanog razvoja Bjelovara	20
3.3. Projekti poticanja urbanog razvoja	23
3.3.1. Bazenski kompleks u Velikom Korenovu - Terme Bjelovar	24
3.3.2. Poučno tematska staza s pratećim sadržajima – šuma Lug, Bjelovar.....	25
3.3.3. Projekt Zelena tržnica s podzemnom garažom i hladnjačom	25
3.3.4. Projekt Postrojenja za sortiranje odvojeno prikupljenog otpada Grada Bjelovara ...	26
3.4. Razvoj grada u okviru kohezijske politike.....	28
3.4.1. Strategija razvoja većeg urbanog područja Bjelovar za financijsko razdoblje od 2021. – 2027..	29
4. UTJECAJ POLITIKA GRADA BJELOVARA NA URBANI RAZVOJ GRADA	35
4.1. Fiskalna politika	35
4.2. Infrastrukturna politika – investicijske mjere razvoja	46
4.3. Politika rada gradske uprave.....	49
4.4. Politika transparentnosti.....	55
ZAKLJUČAK.....	58
LITERATURA	60
POPIS TABLICA I GRAFIKONA	64

1. UVOD

Trenutno više od polovice svjetske populacije živi u gradovima. Urbana naselja iz godine u godinu rastu i nastavit će rasti bez obzira na to jesu li planirana ili se jednostavno nesvjesno šire. Veliki dio načina na koji gradovi napreduju, stagniraju ili postaju nefunkcionalni ovisi o tome u kojoj mjeri je njihov razvoj planiran, koordiniran i dobro vođen. Ovi čimbenici, pak, ovise o dostupnim vještinama, novcu i političkoj volji koje će koristiti na najbolji mogući način za poboljšanje života ljudi. Vlade mnogih zemalja poduzele su inicijativu i razvile politike za koordinaciju te upravljanje procesom urbanizacije u svojim zemljama. Zbog drugačijeg konteksta, povijesti, kapaciteta vještina i drugih značajki, proces urbanizacije svake zemlje je drugačiji, s različitim ciljevima i jedinstvenim izazovima. U ovome završnom radu pisati ćemo o politikama poticanja urbanog razvoja s primjerom grada Bjelovara. Rad se sastoji **od šest poglavlja**. *Prvi dio* je uvodni dio u kojem se ukratko opisuje predmet i struktura završnog rada. U *drugom poglavlju* obraditi ćemo definiciju pojma urbanog razvoja, osnovna obilježja i karakteristike urbanog razvoja te utjecaj urbanog razvoja na gradove kao jedinice lokalne samouprave i na kraju sam utjecaj EU na urbani razvoj. U *trećem poglavlju* karakterizirati će se urbani razvoj grada Bjelovara. Grad Bjelovar kao jedinica lokalne samouprave, politike poticanja urbanog razvoja u Gradu Bjelovaru, projekte poticanja urbanog razvoja i projekte za daljnji razvoj grada te razvoj grada u okviru kohezijske politike. *Četvrto poglavlje* bazirati će se na utjecaju politike Grada Bjelovara na urbani razvoj grada kroz fiskalnu politiku, infrastrukturnu politiku, politiku rada gradske uprave te politiku transparentnosti. Sam rad završiti ćemo u *petom dijelu Zaključkom* o navedenoj temi, koje sam zaključke izvela iz analize politika koje provodi Grad Bjelovar u poticanju urbanog razvoja i čimbenike koji su doveli do toga, što se planira u budućem razdoblju i na što bi se posebno trebalo dodatno fokusirati.

2. URBANI RAZVOJ ILI GRADOVI KAO NOSITELJI RAZVOJA

2.1. Urbani razvoj

Prije karakteriziranja pojma urbanog razvoja, potrebno je navesti što je to urbanističko planiranje. Urbanističkim planiranjem smatramo planiranje i projektiranje zgrada, cesta i usluga u gradu gdje postoji korelacija dva pojma: "urbani okoliš" i "planiranje". Van de Poel et. al. (2009.) navodi da u većini zemalja, naselje ili stanovništvo treba klasificirati kao ruralno ili urbano, jer često ovisi o broju stanovnika, gustoći, fizičkim karakteristikama ili administrativnim funkcijama. Naime, Međunarodno vijeće za znanost¹ predlaže definiciju naziva urbanog razvoja kao prirodni, izgrađeni i institucionalni element koji određuje fizičko, mentalno i socijalno zdravlje i dobrobit ljudi koji žive u gradovima.

Međutim, što se tiče "planiranja", ako se koristi u gradskom ili poslovnom kontekstu, obično se odnosi na uspostavu ciljeva, politika i procedura za društvenu ili ekonomsku jedinicu (Meriam-Webster, 2015). Samim time, urbanizacija je najočitija u kontekstu gradova u kojima većina svjetske populacije boravi i stoga donosi najznačajniji utjecaj na okoliš. Može biti istaknuta tako da je ljudska aktivnost glavna pokretačka snaga raznih vrsta ekoloških problema. S toliko stanovnika i imovine u njima, gradovi su također najranjiviji u suočavanju s ekstremnim vremenskim prilikama ili drugih utjecaja povezanih s klimom. Na primjer, u usporedbi sa ruralnim područjima, u velikim gradovima naići će se na brži porast temperature zbog efekta toplinskog otoka. S ove točke gledišta, da bi se riješio ovaj ciklički problem, gradova, odnosno urbanih naselja, treba pažljivo planirati urbani razvoj.

Općenito, koncept održivog razvoja podrazumijeva proces postizanja ravnoteže između **gospodarskih, socijalnih i okolišnih zahtjeva**, kako bi se osiguralo "zadovoljavanje potreba sadašnje generacije, bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe". Od 1987. Godine, kada je na ovaj način definiran u Izvještaju Svjetske komisije za okoliš i razvoj

¹ Međunarodno vijeće za znanost (The International Council for Science – ICSU) je nevladina organizacija znanstvenih tijela (121 tijelo koje predstavlja 141 zemlju), međunarodnih znanstvenih zajednica (32) i znanstvenih asocijacija (21).

pod predsjedanjem Gro Harlem Brundtland, pa do današnjeg dana, **održivi razvoj je postao jedan od ključnih elemenata u formuliranju i provođenju razvojnih politika u svijetu.**

Kreiranje dugoročne strategije razvoja prometa uspostavljanjem održivog prometnog sustava strateški je interes svake države, njezinih regija te svakog naselja i grada (Ševrović i dr, 2020:79). Privlačnost urbanog okruženja temelji se na njegovoj sposobnosti mijenjanja sadržaja, ali njegova primjena stvara konkretne rezultate – navike, forme, urbane strukture itd. – koje se odvijaju u specifičnom okruženju. Stoga **urbanizaciju** možemo definirati kao složen proces u kojem, prije svega, dolazi do izražaja koncentracija stanovništva, radnih mjesta, stanova, funkcija i drugih urbanih sadržaja na određenim lokacijama (Vresk, 1989:137).

Međutim, grad se sastoji od više dimenzija i formi, od kojih je svaki jednako važan i čije povijesne uloge ne bi trebale biti zaboravljene. Grad postaje još jedan potrošački proizvod i intenzivira proces potražnje za prirodne resurse gdje održivost postaje točka sukoba za urbano djelovanje. Ekstenzivni grad prevladava u novom urbanom razvoju zbog svoje male gustoće i svoje jedine stambene funkcije, za razliku od povijesnih područja gradskog razvoja koja su kompaktnija i imaju širi raspon namjena. S ekološkog aspekta pogled na ekstenzivni grad stvara veću potražnju za prostorom što podrazumijeva transformaciju, a prirodno okruženje postaje urbano.

2.2. Osnovna obilježja i karakteristike urbanog razvoja

Transformacija u globalno urbanom društvu nudi priliku za korištenje procesa urbanizacije kao katalizatora održivog ekonomskog i društvenog razvoja. Dobro upravljani gradovi koji su visoko povezani mogu učinkovito koristiti tehnologiju kako bi omogućili veću pravednost i uključenost kojima se može poboljšati društvena dobrobit i postići veći gospodarski rast uz niže stope korištenja resursa, emisije stakleničkih plinova i društvene troškove. Većina svjetske populacije sada živi u urbanim područjima te se predviđa da će urbani dio globalne populacije nastaviti rasti sljedećih nekoliko desetljeća, dosežući 67 posto do 2050. (DESA, 2021.). Samo iz tog razloga, održivi razvojni naponi moraju se snažno usredotočiti na urbana područja.

Naime, gradovi imaju posebne karakteristike koje ih čine posebno učinkovitima kao platforme za urbani razvoj jer:

- se gradovi koncentriraju i mogu ubrzati gospodarsku aktivnost,
- ulaganja u urbanu infrastrukturu mogu omogućiti rast, zapošljavanje i smanjenje siromaštva
- su urbana područja mjesta društvene transformacije,
- su gradovi mjesta inovacija,
- su gradovi međusobno povezani sa ruralnim područjima,
- su gradovi međusobno povezani s prirodnim okolišem,
- gradovi imaju potencijal smanjiti naš utjecaj na okoliš,
- su gradovi prikladni za pristupe koji se temelje na sustavima (Gonzales, De Lazaro, 2011)

Karakteristike urbanog razvoja također su proučavane u gradovima u razvoju i razvijenim svjetskim gradovima koji otkrivaju da postoji značajna razlika u karakteristikama urbanog razvoja između gradova u razvoju i razvijenog svijeta (Tofarides, 2003:45). Opsežan urbani razvoj zahtijeva širu infrastrukturu i veće udaljenosti putovanja. U posljednjih desetak godina, performanse vozila i zgrada su poboljšane, ali doprinos obnovljivih energija još uvijek je minimalna. Zanimljivo je to da urbani okviri gradova imaju veću energetske ovisnost i negativniji utjecaj na okoliš. Da bismo ispravili pojedine aspekte, potrebno je održavati tradiciju i kulturu te paziti da se ne unesu strani elementi u povijesna područja. Sukladno tome, postoje određene karakteristike koje su temelj urbanog razvoja.

Posljedično, gustoća naseljenosti u području razvoja je mnogo manja u usporedbi s gradom. Radi razvitka urbanog područja i održivog prometnog sustava Grada Bjelovara, postupak planiranja započinje povećanjem atraktivnosti urbane zone adekvatnom namjenom gradskog zemljišta (Ševrović i dr. 2020:81). Prekomjernom potrošnjom zemljišta - prizemnica, velikih parcela s malom izgrađenom površinom i veći prostor dnevnog boravaka dovode do prekomjerne potrošnje zemlje. Stoga se korištenje zemljišta u širem području smatra mirnijim i neučinkovitijim. Razvoj je diskontinuiran, nasumičan i neplaniran ili loše planiran. Ovaj scenarij dovodi do skoka i razvoja prostornih oblika prostornog razvoja. Jedna od najvažnijih karakteristika urbanog razvoja je to što

urbani razvoj troši prekomjernu količinu zemljišta gdje stopa pretvaranja poljoprivrednog zemljišta u izgrađeno, nadmašuje stopu rasta stanovništva.

Isto tako, jedna važna karakteristika urbanog razvoja je teška ovisnost stanovništva koje živi u širem području glede privatnog prijevoza. Poteškoće u kretanju široko razdvojenog korištenja zemljišta čini život u velikim područjima ovisnim o automobilima. Pojedini gradovi s golemim područjima koja se nalaze izvan gradskih granica i prometna povezanost izazvala je ljudima iseljavanje iz grada do rubnog područja. Širenjem intenzivnog sustava cesta postalo je moguće da ljudi žive daleko od grada i da putuju na posao privatnim automobilom. Naime, nasumični i nekoordinirani razvoj kontrole civilne ili općinske vlasti u širenju područja je slabo ili ga nema te stoga razvoj u području širenja nije podložan propisima. Ne postoji koordinacija među državnim agencijama i privatnim "igračima" glede razvoja područja. Svaki pojedinac djeluje kako mu odgovara i na način koji odgovara njegovom interesu. Ponekad, jedno prostrano područje može biti u administrativnoj nadležnosti brojnih tijela. Institucije za provedbu općenito su slabe u području urbanog razvoja, čak i tamo gdje postoji plan ili propis za razvoj područja rezultira sporom provedbom. Međutim, razvoj urbanog područja je neplaniran/loše planiran, nekoordiniran, nekontroliran i nasumično u kombinaciji s lošom provedbom postojećih javnih propisa.

U razvijenim svjetskim gradovima posebno, postoji potpuna odvojenost korištenja zemljišta u području širenja, u kojem, različite namjene zemljišta kao što su stambene, industrijske, poslovne itd. se nalaze odvojeno ili na međusobnoj udaljenosti. Društvena segregacija je još jedna karakteristika urbanog razvoja. Ljudi koji si mogu priuštiti izgradnju nove kuće i putovanje privatnim automobilom sele se u područje širenja izvan grada, dok ostali dio stanovništva (siromašniji) ostaju u gradu. Međutim, ovakva društvena segregacija u gradovima u razvoju rijetko se nalazi. U gradovima svijeta u razvoju ponekad postoji društvena segregacija stanovništva u širenju područja u smislu jezika, vjere ili prihoda što rezultira sektorskim razvojem područja širenja te odvajanje različitih etničkih/kulturnih/ekonomskih skupina.

Agenda 2023. – plan globalnog razvoja i utjecaj na politike razvoja gradova

Na konferenciji Ujedinjenih naroda o održivom razvoju održanoj u New Yorku 25. rujna 2015., 150 svjetskih čelnika usvojilo je novi Program globalnog razvoja do 2030. (Agenda 2030.) u okviru kojeg je doneseno 17 ciljeva održivog razvoja (Sustainable Development Goals – SDG). Ti se ciljevi nastavljaju na milenijske razvojne ciljeve 2000. čija je misao vodilja bila zajednička borba protiv siromaštva (i postignut je napredak), ali potrebno je nastaviti zajedničko zalaganje, ali obratiti pažnju i na druge dokumente (npr. zaključke Konferencije Ujedinjenih naroda o održivom razvoju Rio + 20 i Konferencija o financiranju razvoja). Novi razvojni ciljevi proširuju djelokrug na područje promjene klime i održive potrošnje, naglašavaju vrijednost inovativnosti te važnost mira i pravde za sve.

Program 2030. je globalni sporazum kojim se utvrđuje univerzalni, sveobuhvatni program djelovanja za sve zemlje uključujući nacionalne politike. Europska unija se obvezala kako će raditi na provedbi Agende 2030. unutar EU-a (npr. budućim inicijativama EU-a, među ostalim, strategijom kružnog gospodarstva koja je usmjerena na promicanje održivih modela proizvodnje i potrošnje) te u okviru vanjskih politika EU-a podržavanjem provedbe ciljeva u drugim zemljama, posebno onima kojima je to najviše potrebno.

Jedan od sedamnaest ciljeva koji je interesantan za ovaj rad je Cilj 11. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim koji kaže da su gradovi rasadište ideja, središta trgovine, kulture, znanosti, produktivnosti, društvenog razvoja i još mnogo toga koji su omogućili ljudima socijalni i ekonomski napredak, ali isto tako da postoje mnogi izazovi u održavanju i razvoju gradova kako bi i dalje stvarali nova radna mjesta i prosperitet ne opterećujući zemljište i resurse. Nadalje ističe da zajednički urbani izazovi uključuju zagušenje prometom, nedostatak sredstava za pružanje osnovnih usluga, nedostatak adekvatnog stanovanja i probleme s infrastrukturom. Izazovi u gradovima mogu se prevladati na način koji će im omogućiti daljnji napredak i rast, poboljšanjem korištenja resursa i smanjenjem zagađenja i siromaštva. Do kraja 2030. želi se svima osigurati pristup adekvatnom, sigurnom i jeftinom smještaju i osnovnim uslugama; pristupačnim i održivim transportnim sustavima, poboljšavajući javni prijevoz i vodeći računa o potrebama ranjivih skupina, žena, djece, osoba s invaliditetom i starijih. Naglašava da u se u svim zemljama treba unaprijediti urbanizacija i kapaciteti za participativno, integrirano i održivo planiranje i upravljanje naseljima. U podciljevima se, spominje potreba zaštite svjetske

kulturne i prirodne baštine; zaštita od elementarnih nepogoda usmjerena naročito na siromašne i ranjive skupine; omogućavanje pristupa zelenim i javnim površinama, posebno ženama i djeci, starijim osobama i osobama s invaliditetom. Također se spominje i ono što je danas glavna tema svih skupova kada se govori o razvoju a to je smanjenje negativnog utjecaja gradova na okoliš, s posebnom pažnjom na kvalitetu zraka i gospodarenje otpadom na lokalnoj i drugim razinama. Također, ističe se da treba podržati pozitivne ekonomske, socijalne i okolišne veze između urbanih, periurbanih i ruralnih područja osnaživanjem nacionalnog i regionalnog planiranja razvoja.

Na kraju, cilj 11. ističe da gradovi i druga naselja trebaju primjenjivati integrirane politike i planove u smislu uključenosti, učinkovitosti resursa, ublažavanja i prilagođavanja klimatskim promjenama te otpornosti na elementarne nepogode.

U skladu s temom rada, opisani cilj 11. Agende 2030. polazište je u primjeni politika razvoja gradova kao pokretača regionalnog razvoja i integriranog pristupa urbanom razvoju grada te se nadopunjuje s politikama razvoja grada Bjelovara koje provodi u cilju realizacije razvojnih projekata iz područja odgoja, obrazovanja, kulture, zaštite okoliša i slično.

2.3. Gradovi „osnovne jedinice urbanog razvoja“

Gradovi kao osnovna jedinica regionalnog razvoja postali su glavno okruženje društvenih promjena, kao i u drugim povijesnim razdobljima. U 20. stoljeću nadmašen je tradicionalni koncept urbane ekspanzije i raznolika ponuda formalne alternative (kada je bilo minimalno vremena za refleksivnu organizaciju), ali u većini slučajeva nakon samog čina dolazi kao pokušaj da se ublaže neumoljivi učinci improvizacije i spekulacije. Razlike u intenzitetu i oblicima prostorne pokretljivosti stanovništva i urbanizacije postoje i unutar republika i pokrajina, regija (Vresk, 1989:141). Ove okolnosti su posebno dramatične u područjima u razvoju. Urbanistički okvir nadilazi povijesne razmjere i pretvara se u metropolu, ustupajući mjesto konurbaciji i megalopolisu. Planiranje je postalo tehnička primjena urbanog razvoja, znanost koja započinje ovo stoljeće, proučava oblik i evoluciju gradova te se pretvorila u kombiniranu skupinu

multidisciplinarnog znanja s velikom moći širenja zahvaljujući rastućem razvoju medija i sredstvima globalizacije.

Ideja o gradu kao povijesnom zajedničkom naporu, mjestu trgovine i razmjene ideja te zajedničkom i simboličkom prostoru, tipičan je primjer mediteranske kulture samim time što je neskladan sa najradikalnijim zahtjevima nekih ultraliberalnih teoretičara koji predlažu potpunu deregulaciju u interesu ekonomske učinkovitosti. Svojevrsni neutralni urbani okvir je prizvan te sposoban primiti sve što je potrebno, bez ikakvih posebnih mjera za zaštitu okoliša. Ljudi govore o određenom "difuznom gradu" koji bi bilo bolje definirati kao neizrecivom "nema mjesta" (Landry, 2008:23). Ove ideje zasigurno imaju utjecajne stavove. Moglo bi biti da je tržište inteligentnije od nekih njegovih prividnih predstavnika. Samim time, Europska unija podržava urbana društva koji proizlaze iz stoljetne povijesti, ekološke ravnoteže, društvene kohezije i fleksibilnijih razvojnih strategija koje treba apsorbirati na globalnom tržištu.

Posljednjih nekoliko godina promijenili su se i zahtjevi prema gradu. Pored potrebe za odgovarajućim novim prostorima (industrijskim i tercijarnim) za razvoj novih tehnologija, raste i zahtjev pogodnosti i stambene namjene, s manje ljudi po stanu i većom površinom po stanovniku. Grad je vrijedan objekt za svoje građane, čija se savjest proteže izvan urbanog okruženja u prirodno okruženje i na probleme društvene integracije ugroženih društvenih kolektiva ili kulturnih manjina. Gradovi kao najstroženije tvorevine civilizacije i čvorišta prepletanja gotovo svih silnica egzistencije čovječanstva, najreprezentativniji su predstavnici i objekti svake civilizacije i kulture, pa tako i današnje (Zimmermann, 1999:22). Političke uprave svjesne su ove rastuće svijesti i isto tako ne prihvaćaju slijepi kriterij kada se suoče s tržišnim silama vođenim kriterijima strogih prilika. Generalni planovi imaju tendenciju da se pretvaraju u strateške dokumente, gdje su područja mogućnosti i konsolidacije ocrtane, a projektni planovi kasnije definiraju uvjete razvoja. Kao za postojeći grad, glavni ciljevi su poboljšanje kvalitete života i revalorizacija prostora kako bi se izbjegla zastara. Dva glavna argumenta urbanog širenja grada definirana su kao: novi urbani razvoj i oporavak te poboljšanje postojećeg grada.

2.4. Europska unija

Na gradove se gleda kao i na izvor i rješenje za današnje ekonomske, ekološke i društvene izazove. U europskim urbanim područjima živi više od dvije trećine stanovništva Europske unije, na njih otpada oko 80 % potrošnje energije i generira se do 85 % europskog BDP-a. Ta su urbana područja pokretači europskog gospodarstva i djeluju kao katalizatori kreativnosti i inovacija u cijeloj Uniji. Ali oni su također mjesta gdje su trajni problemi, kao što su nezaposlenost, segregacija i siromaštvo, najteži. Urbane politike stoga imaju širi prekogranični značaj, zbog čega je urbani razvoj u regionalnoj politici Europske unije. Danas u EU postoji urbana pravna stečevina (*acquis urban*). Nastala je na temelju iskustava stečenih u provedbi prethodnih inicijativa EZ i programa koji su imali cilj urbani razvoj i urbanu obnovu europskih gradova te na načelima koja su za integriranu politiku urbanog razvoja utvrdili europski ministri zaduženi za urbani razvoj u Leipziškoj povelji o održivim europskim gradovima (Anić, 2012: 465). Razdoblje od 2014. do 2020. godine, stavilo je urbanu dimenziju u samo srce kohezijske politike. Najmanje 50% sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj u navedenom razdoblju uloženo je u urbana područja. Oko 10 milijardi eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj izravno je dodijeljeno integriranim strategijama za održivi urbani razvoj čime je određeno da oko 750 gradova ima ovlaštenje za provedbu integriranih strategija za održivi urbani razvoj.

Kohezijska politika nakon 2020. godine nastavila je ulaganje u sve regije, a Europska komisija iznijela je jednostavniji i fleksibilniji okvir kako bi bolje odražavala stvarnost na terenu. Fokus je bio usmjeren na pet ciljeva politike: na pametnije, zelenije, povezanije, socijalne države te novi međusektorski cilj da se Europa približi građanima podržavajući lokalno razvijene strategije ulaganja u cijeloj Europskoj uniji. Kohezijska politika podržava integrirane strategije teritorijalnog i lokalnog razvoja kroz različite alate i osnažuje gradske vlasti i teritorijalna tijela u upravljanju sredstvima, dok sa druge strane zahtijeva snažna lokalna partnerstva s relevantnim sudionicima. Samim time ojačava se urbana dimenzija kohezijske politike, pri čemu je određeni postotak Europskog fonda za regionalni razvoj posvećen strategijama održivog urbanog razvoja. Postoji i nova europska urbana inicijativa za potporu gradovima u inovacijama, pristupu znanju i razumijevanju politike te potpori umrežavanju i izgradnji kapaciteta. Naime, različite dimenzije urbanog života – ekološke, ekonomske, društvene i kulturne – isprepletene su i uspjehom u

urbanom razvoju koja se može postići samo integriranim pristupom. Mjere koje se odnose na fizičku urbanu obnovu moraju se kombinirati s onima koje promiču obrazovanje, gospodarski razvoj, socijalnu uključenost i zaštitu okoliša. Europska unija se poziva i na snažno partnerstvo između lokalnih građana, civilnog društva, industrije i različitih razina vlasti. Takav pristup posebno je važan u ovom trenutku s obzirom na ozbiljnost izazova s kojima se europski gradovi trenutno susreću, od specifičnih demografskih promjena do posljedica gospodarske stagnacije u smislu otvaranja radnih mjesta i društvenog napretka te do utjecaja klimatskih promjena.

Ulaskom Republike Hrvatske u članstvo Europske unije domaćim gradovima otvorila se mogućnost participiranja u transnacionalnom programu učenja i jačanja kapaciteta za održivi urbani razvoj koji počiva na integriranom i participativnom pristupu. S obzirom na sve veću važnost koncepta održivog razvoja gradova za postizanje širih ciljeva društvene stabilnosti, gospodarskog prosperiteta i zaštite okoliša, smatramo bitnim podijeliti njihova iskustva.

Urbana agenda za EU² je integrirani i koordinirani pristup bavljenju urbanom dimenzijom EU i nacionalnih politika i zakonodavstva. Usredotočujući se na konkretne prioritete teme unutar namjenskih partnerstava, Urbana agenda nastoji **poboljšati kvalitetu života u urbanim područjima.**

Tako Europska komisija³ vidi gradove kao prostorne koncentracije aktivnosti i interakcija ljudi. Gotovo **70 % stanovništva Europske unije živi u urbanim područjima, a ona generiraju više od dvije trećine njezinog BDP-a.** Problemi i izazovi s kojima se gradovi susreću različiti su, ali istovremeno isprepleteni te je prilikom njihova rješavanja potrebno primijeniti integrirani pristup. Bez obzira na to je li riječ o ekonomskim, ekološkim, klimatskim, društvenim ili demografskim problemima, potrebno je oformiti **snažna partnerstva** između građana, civilnog društva, lokalnog gospodarstva i javne te državne uprave kako bi se kombiniranjem znanja i kapaciteta došlo do kvalitetnih i održivih odgovora i rješenja.

²Urbana agenda za EU, link: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/themes/urban-development/agenda_en

³Europska komisija, link: https://commission.europa.eu/about-european-commission/what-european-commission-does_hr

URBACT⁴ potiče upravo takav integrirani pristup, pristup koji je danas posebno važan s obzirom na ozbiljnost izazova s kojima se europski gradovi trenutno suočavaju. To je temeljni pristup strategije Europa 2020. u kojoj europski gradovi djeluju kao pokretači regionalnog rasta, inovacija i stvaranja novih radnih mjesta. Ključno je da gradovi svih veličina poboljšaju kvalitetu života građana i istovremeno smanje svoj negativan utjecaj na okoliš. U novom programskom razdoblju 2021.-2027. Program se provodi pod nazivom URBACT IV, financira se iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i prepoznaje gradove kao nositelje održivog razvoja, a njihovu međusobnu suradnju zamišlja kroz uspostavljanje i rad mreže gradova.

U svim ovim planovima direktna fizička urbana obnova kombinirana je s mjerama koje promiču socijalnu uključenost, participaciju građana, povećanje mobilnosti, ekonomski razvoj, obrazovanje, očuvanje i promociju kulturne baštine te zaštitu okoliša.

Nadolazeće sektorske politike

Amsterdamski pakt priznaje da „složenost urbanih izazova zahtijeva integraciju različitih aspekata politike kako bi se izbjegle proturječne posljedice i izvršile učinkovitije intervencije u gradovima“. Budući da se svako partnerstvo bavi određenom temom i predlaže akcije i preporuke unutar tog tematskog područja, partnerstva se pozivaju da u svom radu razmotre niz međusektorskih pitanja. To se može smatrati načelima urbane politike, kao što su upravljanje preko administrativnih granica, zdravo i strateško urbano planiranje, integrirano i participativni pristup, izazovi i mogućnosti malih i srednjih urbanih područja i policentrični razvoj, prilagodba demografskim promjenama i dr. Ova međusektorska pitanja pomažu u „povezivanju točkica“ unutar i između tematskih partnerstava. Ovaj se popis također mora razmotriti u svjetlu Nove **Leipziške povelje** koja također ukazuje na urbanu politiku za opće dobro, uključujući pristup javne usluge, klimatske akcije i ravnopravnost spolova među ostalim. Kohezijska politika doprinosi zajedničkom razumijevanju održivog urbanog razvoja. Između 2014. i 2020. uloženo je više od 17 milijardi eura

⁴ URBACT je program međuteritorijalne suradnje kojem je cilj postizanje integriranog održivog urbanog razvoja kroz stvaranje mreže gradova koji razmjenjuju dobru praksu i ideje. U novom financijskom razdoblju 2021.-2027. Program se provodi pod nazivom URBACT IV - financiran iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i prepoznaje gradove kao nositelje održivog razvoja, a njihovu međusobnu suradnju zamišlja kroz uspostavljanje i rad mreže gradova. (Link: <https://urbact.eu/hrvatska>)

diljem Europe kroz gotovo 1000 strategija održivog urbanog razvoja prema pristupu koji se temelji na mjestu. Programi kohezijske politike URBACT i Urban Innovative Actions pomažu gradovima u isporuci na terenu. Osim kohezijske politike, tu su aktivnosti koje se poduzimaju kroz izlazak izvan administrativnih granica – Funkcionalna urbana područja

Sve je veći nesrazmjer između gradova kao administrativnih cjelina i stvarnosti modernog urbanog života. Granice naših gradova rijetko pokrivaju izgrađeno područje oko njih grad, tržište rada ili stambenog prostora i njihova obuhvatna područja, poslovni tokovi i privatni (npr. kupnja, slobodno vrijeme) i javne (npr. obrazovanje, kultura, zdravstvo) usluge. Ovo se također odnosi na gradski 'ekosustav' (opskrba zrakom, vodom i energijom, odlaganje krutog i kanalizacijskog otpada) i emisije stakleničkih plinova. Urbana stvarnost često je mnogo šire funkcionalno područje definirano tokovima ljudi, robe i usluga, stoga bi bilo potrebno primijeniti funkcionalna područja na odgovarajućoj prostornoj razini za učinkovite integrirane pristupe održivom razvoju. U funkcionalnim urbanim područjima, suradnja se temelji na zajedničkoj viziji; na principu win-win. Ovo je bitno za urbana prigradska područja, koja mogu biti okružena gradovima koji se suočavaju sa specifičnim ekonomskim poteškoćama i može ovisiti o glavnom gradu. To vrijedi i za odnose urbano-ruralno. Zbog ove povećane mobilnosti i međuovisnosti, funkcionalna urbana područja postala su vječno važni koncept za kreatore politike. Rješenja za mnoge uobičajene izazove zahtijevaju razmišljanje – i surađivanje – izvan općinskih granica. To je priznato u Teritorijalnoj agendi EU 2030.⁵ kao i u načelima urbane politike, koje je objavio OECD⁶. Urbana agenda za EU priznaje važnost funkcionalnih područja kao potpore koncept za učinkovite integrirane pristupe održivom razvoju, kako je prikazano u nekim od primjera u nastavku. Urbana agenda također pridonosi integriranom pristupu (Urban Agenda for the EU, 2021).

⁵ Teritorijalna Agenda 2030. je strateški dokument kojemu je cilj osnažiti teritorijalnu koheziju, načelo EU kojim se želi osigurati uravnotežen razvoj EU te smanjiti razlike između europskih regija. Link: <https://mpgi.gov.hr/vijesti-8/teritorijalna-agenda-2030/10912>

⁶ Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (eng. Organisation for Economic Cooperation and Development ili OECD, fra. Organisation de coopération et de développement économiques ili OCDE) je međunarodna ekonomska organizacija osnovana 14. prosinca 1960. godine. Nastala je kao nasljednik Organizacije za europsku ekonomsku suradnju (eng. Organization for European Economic Cooperation ili OEEC) nastale 1948. u sklopu Marshallovog plana s ciljem rekonstrukcije europskog gospodarstva razorenog u Drugom svjetskom ratu. OECD je konzultativna organizacija, bez snage obvezivanja bilo koje od svojih članica. Sjedište OECD-a nalazi se u Parizu. Link: https://hr.wikipedia.org/wiki/Organizacija_za_ekonomsku_suradnju_i_razvoj

2021. – 2027. Kohezijska politika : Novi okvir na prvi pogled

U svibnju 2018. Europska komisija predstavila je svoj prijedlog novog zakonodavstva u okviru kohezijske politike, nastavljajući svoju snažnu potporu održivom urbanom razvoju. Pravilnik je stupio na snagu 1. srpnja 2021. godine. Kohezijska politika nastavlja ulagati u sve regije i Europska komisija je ostala pri stavu predložiti jednostavniji i fleksibilniji okvir koji bi bolje odražavao stvarnost na terenu.

Fokus je na pet političkih ciljeva oko:

1. konkurentnije i pametnije Europe promicanjem inovativne i pametne gospodarske transformacije i regionalne ICT povezanosti,
2. zeleniji prijelaz s niskom emisijom ugljika prema gospodarstvu s neto nula ugljika i otpornoj Europi promicanje čiste i pravedne energetske tranzicije, zelena i plava ulaganja, kružno gospodarstvo, ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba, prevencija rizika i upravljanje njima te održiva urbana mobilnost,
3. povezanije Europe povećanjem mobilnosti,
4. društvenije i uključivije Europe koja provodi Europski stup socijalnih prava i
5. bliže Europe građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta teritorija i lokalne inicijative (Urban Agenda for the EU, 2021:25).

Kohezijska politika **predstavlja ključni instrument za postizanje ciljeva Europskog zelenog plana na tlu**. Može podržati prijelaz na klimatski neutralno, zeleno i kružno gospodarstvo davanjem prioriteta raspoloživoj financijskoj potpori za razdoblje 2021.–2027. Kohezijska politika nastavlja podržavati integrirane strategije teritorijalnog i lokalnog razvoja kroz teritorijalne alate i osnaživanje urbanih vlasti i teritorijalnih tijela u upravljanje fondovima, dok su za provedbu potrebna snažna lokalna partnerstva s relevantnim dionicima.

U financijskoj perspektivi 2021. – 2027. ulaganja ERDF-a ⁷ za strategije integriranog teritorijalnog i lokalnog razvoja će biti podržan ili u okviru cilja politike 5 ili u okviru drugih ciljeva politike kroz jedan od teritorijalnih instrumenata EU-a (**ITU**, CLLD) ili drugi teritorijalni alat koji su osmislile države članice. Jača se urbana dimenzija kohezijske politike, s najmanje 8% nacionalne.

Sredstva iz ERDF-a dodijeljena strategijama održivog urbanog razvoja (urbano izdvajanje), s posebnom pozornošću na rješavanje ekoloških i klimatskih izazova, posebice prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo do 2050., na iskorištavanje digitalnog potencijala tehnologije u svrhu inovacija i za potporu razvoju funkcionalnih urbanih područja (čl. 11. EFRR/KF). Sljedeće elemente treba razmotriti u okviru integriranog teritorijalnog razvoja: višesektorski strateški pristup na relevantnoj geografskoj razini, pristup upravljanju na više razina i pristup više dionika (Uredba o zajedničkim odredbama Članci 28. i 29.)

⁷ **Europski fond za regionalni razvoj** (EFRR) ([en.](#) European Regional Development Fund **ERDF**, ili [fr.](#) Fonds européen de développement régional, **FEDER**) ime je za [fond](#) koji je financiran i upravljan o strane [Europske unije](#). (Izvor: Wikipedija; link: https://hr.wikipedia.org/wiki/Europski_fond_za_regionalni_razvoj)

3. URBANI RAZVOJ GRADA BJELOVARA

3.1. Grad Bjelovar kao jedinica lokalne samouprave

Grad Bjelovar kao jedinica lokalne samouprave formirana je početkom 1993. godine. Grad Bjelovar ujedno je i sjedište Bjelovarsko-bilogorske županije, ali i prirodno, kulturno i političko središte ovog kraja. Grad Bjelovar smješten je između Drave i Save u sjeverozapadnom dijelu Bjelovarsko-bilogorske županije te je njezino sjedište. Ukupna površina grada Bjelovara, prema Prostornom planu uređenja Grada Bjelovara, iznosi 187,78 km² odnosno zauzima 7% površine Bjelovarsko-bilogorske županije, što ga površinom čini najvećom jedinicom lokalne samouprave u županiji. Prema zadnjem Popisu stanovništva iz 2021. ⁸ sam Grad Bjelovar ima 24.392 stanovnika, dok sa okolnim 31 pripadajućim naseljem ima sveukupno 36.316 stanovnika.

Prema Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi⁹, Grad je jedinica lokalne samouprave u kojoj je sjedište županije te svako mjesto koje ima više od 10 000 stanovnika, a predstavlja urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu. **U sastav grada kao jedinice lokalne samouprave mogu biti uključena i prigradska naselja koja s gradskim naseljem čine gospodarsku i društvenu cjelinu** te su s njim povezana dnevnim migracijskim kretanjima i svakodnevnim potrebama stanovništva od lokalnog značenja. Tako je u sastavu Grada Bjelovara obuhvaćeno 31 naselje.

U skladu s navedenim, sukladno posebnim zakonima i Statutu Grad Bjelovara¹⁰, Grad Bjelovar, kao veliki grad, u svom samoupravnom djelokrugu, obavlja poslove lokalnog značaja kojim se neposredno ostvaruju prava građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni drugim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na:

1. uređenje naselja i stanovanje,

⁸ Državni zavod za statistiku; <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/stanovnistvo/popis-stanovnistva/>

⁹ Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi - pročišćeni tekst zakona (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20), koji je donio Hrvatski sabor na sjednici 6. travnja 2001. godine (članak 5.); <https://www.zakon.hr/z/132/Zakon-o-lokalnoj-i-podru%C4%8Dnoj-%28regionalnoj%29-samoupravi>

¹⁰ Statut Grada Bjelovara, Službeni glasnik grada Bjelovara broj 2/21, str. 1.-16., link: <https://www.bjelovar.hr/wp-content/uploads/2021/03/SLUZBENI-GLASNIK-2-21.pdf>

2. prostorno i urbanističko planiranje,
3. komunalno gospodarstvo,
4. brigu o djeci,
5. socijalnu skrb,
6. primarnu zdravstvenu zaštitu,
7. odgoj i obrazovanje,
8. kulturu, tjelesnu kulturu i šport,
9. zaštitu potrošača,
10. zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša,
11. protupožarnu i civilnu zaštitu,
12. promet na svom području,
13. održavanje javnih cesta,
14. izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju, te provedbu dokumenata prostornog uređenja,
15. druge poslove sukladno posebnim zakonima.

Pored navedenih poslova, Grad Bjelovar može obavljati i poslove iz djelokruga županije.

Grad Bjelovar u okviru samoupravnog djelokruga osigurava obavljanje djelatnosti kojima se zadovoljavaju svakodnevne potrebe građana na području komunalnih, društvenih i drugih djelatnosti, za koje je zakonom utvrđeno da se obavljaju kao javna služba.

Komunalne djelatnosti obavljaju se kao javna služba. Grad Bjelovar, te pravne i fizičke osobe koje obavljaju komunalne djelatnosti obvezne su osigurati trajno i kvalitetno obavljanje tih djelatnosti i održavanje komunalnih objekata i uređaja u stanju funkcionalne sposobnosti.

Grad Bjelovar osigurava obavljanje **komunalnih, gospodarskih i društvenih djelatnosti** osnivanjem trgovačkih društava, javnih ustanova, drugih pravnih osoba i vlastitih pogona. Gradonačelnik imenuje i razrješuje predstavnike Grada Bjelovara u tijelima javnih ustanova, trgovačkih društava i drugih pravnih osoba kojima je osnivač Grad Bjelovar. Obavljanje određenih javnih djelatnosti Grad Bjelovar može povjeriti na temelju ugovora o koncesiji i drugih ugovora.

Također, Grad Bjelovar može povjeriti *mjesnoj samoupravi* obavljanje određenih poslova iz samoupravnog djelokruga. Mjesna samouprava je oblik sudjelovanja građana u upravljanju lokalnim poslovima. Varijanta, lokalna samouprava, važna je zbog naglašavanja slobode odlučivanja i djelovanja mjesta. Sukladno tome, na području Grada Bjelovara osnivaju se **mjesni odbori** kao oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana. Na području grada Bjelovara osnovano je 38 mjesnih odbora od kojih 6 mjesnih odbora djeluje na području užeg grada, odnosno naselja Bjelovar, dok ostala 32 mjesna odbora djeluju na području šire okolice, odnosno u sastavu ostalih naselja Grada Bjelovara. Mjesni odbori, kao pravne osobe kojima je cilj ostvariti prava u odlučivanju glede lokalnih poslova, dužni su pri tome uvažavati interes Grada Bjelovara u cjelini. Mjesnim odborom upravlja vijeće Mjesnog odbora koje je odgovorno Gradonačelniku za zakonitost svoga rada i predsjednik Mjesnog odbora koji je za svoj rad odgovoran vijeću mjesnog odbora i Gradonačelniku za povjerene poslove iz samoupravnog djelokruga grada. Mandat članova vijeća mjesnog odbora traje četiri godine. Novac za rad vijeća mjesnih odbora osigurava se u Proračunu Grada. Funkcije članova vijeća mjesnog odbora su počasne.

Tablica 1. Mjesni odbori na području grada Bjelovara

R.br.	Naziv mjesnog odbora	Adresa
1.	MO Knez Domagoj	Ivana Viteza Trnskog 12
2.	MO Dr. A. Starčević	A. Stepinca 20a
3.	MO A. G. Matoš	J. Draškovića 1b
4.	MO K. Petar Krešimir	Poljana dr. F. Tuđmana 12
5.	MO Ban J. Jelačić	Radničko naselje prilaz 2
6.	MO Stjepan Radić	A. Mohorovičića 59
7.	MO Hrgovljani	Miroslava Krleže 187
8.	MO Križevačka cesta	Križevačka cesta 3a
9.	MO Velike Sredice	Velike Sredice 100
10.	MO Breza	Breza 44a
11.	MO Brezovac	Športska ulica 5
12.	MO Ciglena	Ciglena 13

13.	MO Galovac	Galovac 99
14.	MO Gornji Tomaš	Gornji Tomaš 27a
15.	MO Gudovac	Gudovac 31
16.	MO Klokočevac	Klokočevac 86
17.	MO Kokinac	Kokinac 43
18.	MO Kupinovac	Kupinovac 37
19.	MO Letičani	Letičani 66a
20.	MO Mala Ciglena	Mala Ciglena bb
21.	MO Malo Korenovo	Malo Korenovo 31
22.	MO Novi Pavljani	Novi Pavljani 24
23.	MO Novoseljani	Novoseljanska ulica 91
24.	MO Obrovnica	Obrovnica 38
25.	MO Patkovac	Patkovac 30
26.	MO Plavnice Gornje	Gornje Plavnice 39
27.	MO Prespa	Prespa 229
28.	MO Prgomelje	Prgomelje 78
29.	MO Prokljuvani	Prokljuvani 53
30.	MO Rajić	Rajić 73
31.	MO Stančići	Stančići 14
32.	MO Stare Plavnice	Staroplavnička ulica 52
33.	MO Stari Pavljani	Stari Pavljani 81
34.	MO Tomaš	Tomaš 85
35.	MO Trojstveni Markovac	Đurđevačka cesta 148
36.	MO Veliko Korenovo	Veliko Korenovo 109a
37.	MO Zvijerci	Zvijerci 77a
38.	MO Ždralovi	Ždralovska 20a

Izvor: rad autorice prema: Grad Bjelovar, <https://www.bjelovar.hr/o-bjelovaru/mjesni-odbori/>

Osim navedenog, znatnu ulogu u javnom životu grada Bjelovara imaju pripadnici nacionalnih manjina u Gradu Bjelovaru koji sudjeluju u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća nacionalnih manjina i predstavnika nacionalnih manjina. Na području grada Bjelovara živi

i djeluje čak 21 nacionalna manjina od 22 registrirane manjine u Hrvatskoj. Podatak je to koji Bjelovar karakterizira kao multikulturalnu sredinu i potvrđuje doista mnoštvo različitosti u gradu, ali i toleranciju kojoj svi teže.

Funkcioniranje Grada Bjelovara u skladu s Ustavom, zakonom i Statutom grada Bjelovara

Tijela Grada Bjelovara su:

- **Gradsko vijeće**, predstavničko tijelo građana i tijelo lokalne samouprave sastavljeno od 21 vijećnika, koje donosi odluke i akte u okviru prava i dužnosti Grada,
- **Gradonačelnik**, nositelj izvršne vlasti Grada Bjelovara i zastupa Grad Bjelovar. Gradonačelnik ima jednog zamjenika koji obnaša dužnost Gradonačelnika i koji je izabran na neposrednim izborima zajedno s Gradonačelnikom. Pomaže Gradonačelniku u obavljanju njegovih dužnosti, zamjenjuje ga u slučaju duže odsutnosti ili drugih razloga spriječenosti u obavljanju njegove dužnosti.

Gradonačelnik je odgovoran za ustavnost i zakonitost obavljanja poslova koji su u njegovom djelokrugu kao i za ustavnost i zakonitost akata upravnih tijela Grada.

Gradonačelniku su za zakonito i pravovremeno obavljanje poslova iz svoje nadležnosti odgovorna **Upravna tijela** Grada Bjelovara osnovana za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Grada Bjelovara i povjerenih poslova državne uprave (sukladno zakonu kojim se uređuje sustav državne uprave). Upravna tijela neposredno izvršavaju provođenje općih akata Gradskog vijeća i samostalna su u okviru svoga djelokruga za zakonito i pravovremeno obavljanje poslova iz svoje nadležnosti. Ustrojstvo i djelokrug upravnih tijela uređuje se posebnom odlukom Gradskog vijeća. Upravna tijela se ustrojavaju kao upravni odjeli i službe Grada Bjelovara kojima upravljaju pročelnici koje na temelju javnog natječaja imenuje Gradonačelnik.

Imovina i financiranje Grada Bjelovara

Imovinu Grada Bjelovara čine sve nepokretne i pokretne stvari koje pripadaju Gradu, kao i prava i obveze Grada.

Imovinom Grada i njegovim prihodima i rashodima upravljaju i raspoložu Gradonačelnik i Gradsko vijeće pažnjom dobrog gospodara. Gradonačelnik u postupku upravljanja imovinom

Grada donosi pojedinačne akte glede upravljanja imovinom, na temelju općeg akta Gradskog vijeća o uvjetima, načinu i postupku gospodarenja nekretninama u vlasništvu Grada.

Grad Bjelovar ima prihode kojima u okviru svog samoupravnog djelokruga slobodno raspolaže. Procjena godišnjih prihoda i primitaka, te utvrđeni iznosi rashoda i izdataka Grada Bjelovara iskazuju se u proračunu Grada Bjelovara. Svi prihodi i primici moraju biti raspoređeni u proračunu i iskazani po izvorima iz kojih potječu. Svi rashodi i izdaci proračuna moraju biti utvrđeni u proračunu i uravnoteženi s prihodima i primicima, te iskazani kroz proračunske klasifikacije.

Proračun je temeljni financijski akt Grada Bjelovara. Proračun Grada Bjelovara i Odluka o izvršenju proračuna donosi se za proračunsku godinu i vrijedi za godinu za koju je donesen.

Sredstva za rad predstavničkog tijela, izvršnog tijela te upravnih tijela Grada Bjelovara osiguravaju se u proračunu Grada Bjelovara i iz drugih prihoda u skladu sa zakonom.

3.2. Zakonski i strateški okvir urbanog razvoja Bjelovara

Kada govorimo o politikama poticanja urbanog razvoja u Gradu Bjelovaru, trenutno smo usred velikog razdoblja urbanizacije. Iako se prijašnjih godina Bjelovar nije toliko širio i gradio, u vrlo kratkom periodu uzeo je zamah u urbanom razvoju. Kroz reforme regionalne politike vidljive su i promjene politike EU prema gradovima (Anić, 2012:464). Način na koji se gradovi razvijaju imaju ogromne ekonomske, društvene i ekološke učinke. S odgovarajućim politikama možemo ostaviti u nasljeđe istinski održivi razvoj budućim generacijama. Sukladno tome, prostorni raspored stanovništva i urbanizacija u gradu Bjelovaru usko su povezani s razvojnim izazovima i prilikama. Politike za poboljšanje životnih uvjeta ljudi u ruralnim i urbanim sredinama te promoviranje održive urbanizacije su relevantni za provedbu UN-ovog programa za održivi razvoj do 2030. godine tj. globalno određenim ciljevima koji se nastoje ostvariti do 2030.-e godine. Ova Agenda predstavlja odabranu vladu politike, strategije i mjere za utjecaj na prostornom rasporedu stanovništva i promicanje ruralnog razvoja i održavanje urbanizacije za 197 zemalja (Europa.hr).

U Republici Hrvatskoj na snazi je *Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske* koji uređuje ciljeve i načela upravljanja regionalnim razvojem, planske dokumente politike regionalnog razvoja, tijela koja su nadležna za upravljanje regionalnim razvojem, ocjenjivanje stupnja razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, način utvrđivanja urbanih i potpomognutih područja, poticanje razvoja potpomognutih područja, provedbu i praćenje i izvještavanje o provedbi politike regionalnog razvoja u svrhu što učinkovitijeg korištenja fondova Europske unije. Također, tu je i *Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske*¹¹ temeljem kojeg se uspostavom sveobuhvatnog sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem na nacionalnoj razini te donošenjem zakonodavnog i institucionalnog okvira za njegovo cjelovito uređenje osigurava društveni napredak te kvalitetniji i usmjereniji razvoj teritorija. Donošenjem zakonskih i podzakonskih akata za sustav strateškog planiranja, Vlada Republike Hrvatske pokrenula je cjelovitu reformu strateškog planiranja i upravljanja razvojem s ciljem kvalitetnijeg formuliranja i provedbe javnih politika i projekata na svim razinama javne vlasti.

U razdoblju do 2021. godine važeći strateški dokument Grada Bjelovara bila je Strategija razvoja Grada Bjelovara za razdoblje 2016-2020. godine (produljena do 31.12.2021.) sukladno Zakonu o strateškom planiranju i upravljanju razvojem Republike Hrvatske («Narodne novine» broj 123/17, članak 26.) koja je bila na snazi do trenutka usvajanja *Provedbenog programa Grada Bjelovara za razdoblje od 2021.do 2025.godine* (Odluka Gradonačelnika Grada Bjelovara od 17.9.2021.). Provedbeni program Grada Bjelovara za mandatno razdoblje izvršnog tijela JLS je kratkoročni akt strateškog planiranja kojim su definirane mjere, aktivnosti i razvojni projekti Grada Bjelovara za mandatno razdoblje od 2021.do 2025.,koji se provode i, što je najvažnije, povezani su s Proračunom.

Grad Bjelovar se u prošlom mandatnom razdoblju nametnuo kao pokretač rasta, razvoja, prosperiteta, zapošljavanja. Za uspješan, dugoročno održiv rast i kvalitetan razvoj svakog grada potrebno je balansirati između gospodarskih i društvenih interesa, između ulaganja u komunalnu ili prometnu infrastrukturu i kulturu, između zaštite okoliša, pametnih rješenja i dodatnih potreba ili obrazovnih programa. Grad Bjelovar kontinuirano razvija i osmišljava ciljeve putem kojih se

¹¹ Link na Zakon: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_123_2798.html

može umrežavati i razvijati u svim segmentima društva, od gospodarstva, poduzetništva, znanosti, do pitanja vezanih uz mlade, neprofitnih organizacija i slično. Nakon proračunski, ali i globalno vrlo dinamične 2020.godine, u kojoj su ostvareni brojni projekti sufinancirani novcem iz europskih fondova, u proračunskom / provedbenom razdoblju 2021. – 2025. godine Grad Bjelovar nastavlja istim tempom realizacije razvojnih projekata iz područja odgoja, obrazovanja, kulture, zaštite okoliša i slično.

Pristupanjem Sporazumu gradonačelnika 14. listopada 2011. godine, Grad Bjelovar je potvrdio svoju opredijeljenost za održivi razvitak na načelima racionalnog korištenja energije i kontinuirane brige za zaštitu okoliša, te je u Gradu Bjelovaru izrađen prvi *Akcijski plan energetske održivog razvoja grada Bjelovara (SEAP)* kojim ispunjena je jedna od najvažnijih obveza tog Sporazuma. Plan propisuje precizne i jasne odrednice provedbe projekata, mjera energetske učinkovitosti o zatečenom stanju, korištenje obnovljivih izvora energije i ekološko prihvatljivih goriva na gradskoj razini kojemu je cilj smanjiti emisije CO₂ za više od 20% do 2020. godine. Navedeni plan izrađen je od strane Grada Bjelovara u suradnji sa Regionalnom energetske agencijom Sjeverozapadne Hrvatske i Gradskim uredom za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj u okviru projekta *Energy for Mayors* sufinanciranog iz programa Intelligent Energy Europe (IEE). Sukladno tome, s ciljem procjene potencijala za razvoj centralizirane toplinske opskrbe u gradu Bjelovaru, navedenim Akcijskim planom nastoji se izraditi energetska analiza koja će pokrivati čitavo područje grada Bjelovara uključujući javne i privatne sektore zgradarstva, javne rasvjete i prometa. Uz Zakonodavne odredbe i druge podzakonske propise, donošenje planova i programa također mora biti usklađeno i sa smjernicama Europske unije.

Odredbom članka 11. stavka 1. i 4. Zakona o energetske učinkovitosti ("Narodne novine", broj 127/14 I 116/18) jedinicama područne (regionalne) samouprave i velikim gradovima propisana je obveza donošenja Akcijskog plana energetske učinkovitosti, planskog dokumenta koji se donosi za trogodišnje razdoblje u skladu s Nacionalnim akcijskim planom, a kojim se utvrđuje provedba politike za poboljšanje energetske učinkovitosti na području velikog grada kojeg donosi predstavničko tijelo jedinice područne (regionalne) samouprave, odnosno velikog grada.

Akcijски plan energetske učinkovitosti Grada Bjelovara za razdoblje od 2020.- 2022. godine donesen je na Gradskom vijeću u veljači 2020. godine i u skladu je s Nacionalnim akcijskim planom, a kojim se utvrđuje provedba politike za poboljšanje energetske učinkovitosti na području velikog grada.

Za Grad Bjelovar Planom se predviđa implementacija 17 mjera energetske učinkovitosti te se očekuje ušteda 2.528.262,80 kWh energije i 696,97 tCO₂. Za provedbu mjera energetske učinkovitosti predviđeno je 51.688.402,48 kn vlastitih sredstava Grada Bjelovara, a ostatak će se prikupiti iz sredstava Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti i EU fondova. Provedba Akcijskog plana prati se godišnjim planovima energetske učinkovitosti Grada Bjelovara.

3.3. Projekti poticanja urbanog razvoja

Razvoj urbane politike ključni je korak za ponovno utvrđivanje urbanog prostora i teritorijalnosti. Također je od vitalnog značaja za pružanje potrebnog smjera i smjera djelovanja za potporu urbanog razvoja. Politika pruža sveobuhvatni koordinirajući okvir za rješavanje najhitnijih pitanja vezanih za brzi urbani razvoj, uključujući sprječavanje i reguliranje sirotinjskih naselja, pristup zemljištu, osnovnim uslugama i infrastrukturi, urbanističko zakonodavstvo, delegiranje ovlasti na regionalne i lokalne vlasti, financijske tokove, propise o urbanističkom planiranju, urbana mobilnost i urbani energetske zahtjevi kao i otvaranje novih radnih mjesta. Povlačenjem velikih iznosa novca iz nacionalnih fondova i fondova Europske unije Grad Bjelovar nastoji omogućiti svojim građanima što bolje urbano okruženje i boljitak lokalne zajednice. Samim time, ostvarivanjem velikog niza projekata, grad Bjelovar se sve brže i bolje razvija.

Za izradu velikih i od lokalne zajednice važnih projekata, zaslužan je tim ambicioznih ljudi koji savjesno i odgovorno sastavljaju i provode razne projekte čime s uspješnim rezultatima poboljšavaju standard građana. Ono čime se grad Bjelovar može pohvaliti jest da je postao grad u kojem su primijenjene nove tehnologije kojima se omogućava jednostavnije informiranje lokalne zajednice. Da bi se ostvarili zajednički ciljevi i osigurao razvoj gospodarstva i razmjenjivao iskustva, grad Bjelovar također surađuje i sa raznim ustanovama, institucijama i udrugama.

Projekte koji su pospješili urbano okruženje grada Bjelovara prikazati ćemo u nastavku kao i one projekte koji su u planu za daljnje razvijanje.

3.3.1. Bazenski kompleks u Velikom Korenovu - Terme Bjelovar

Projektom izgradnje bazenskog kompleksa Terme Bjelovar koji je u naselju Veliko Korenovo, nastoji se izgraditi ugostiteljsko-turistička zona koja će uključivati sadržaje turističke i ugostiteljske naravi.

Projekt „Bazenski kompleks u Velikom Korenovu - TERME BJELOVAR“ predstavlja javnu turističku infrastrukturu za koju je izdana građevinska dozvola i čiji se završetak izgradnje planira tijekom 2025. godine. TERME BJELOVAR planirane su kao prva zelena građevina na području Bjelovarsko-bilogorske županije, objekt vrhunskog dizajna i tehnologije, visoke energetske učinkovitosti i održivosti (nZEB), uz korištenje energije iz obnovljivih izvora (geotermalna i sunčeva energija). U okviru vanjskog i unutarnjeg kompleksa planirana je izgradnja bazena ukupne vodene površine od cca 3.600,00 m² uključujući unutarnji licencirani veliki olimpijski bazen s bazenom za rasplivavanje, koji zadovoljavaju sve propisane standarde za regionalna, nacionalna i međunarodna natjecanja u vodenim sportovima. Bazenski kompleks osim za rekreaciju predviđen je za vodene sportove namijenjene svim dobnim skupinama natjecatelja.

Kompleks Terme Bjelovar u svojem planu sadrži nacрте kompleksa od dvije dvorane koje su odvojene u kojima će biti zatvoreni bazeni kao i prateći sadržaj pri čemu se procjenjuje kapacitet od 1.300 posjetitelja te vanjskih bazena sa kapacitetom od 1.800 posjetitelja. Terme Bjelovar bit će olimpijski centar za vodene sportove (riječ je o tek trećem olimpijskom bazenu u Hrvatskoj koji omogućava održavanje međunarodnih i nacionalnih natjecanja - razvoj vodenih sportova). Za izgradnju bazenskog kompleksa s olimpijskim bazenom, koristila bi se topla voda iz obližnjeg izvora koja uz protok od 8,2 litre u sekundi dolazi zagrijana na 30-tak Celzijevih stupnjeva. Uz navedenu konstrukciju bazena, planira se izgraditi zgrada dvoetažne javne garaže za potrebe parkiranja sa solarnim fotonaponima.

Terme Bjelovar najveći su projekt u povijesti Bjelovara. Terme će podignuti standard, bit će više aktivnosti za starije i mlade i pokrenut će se turizam. Prvi će u Hrvatskoj koristiti zelene tranzicijske elemente, digitalne inovacije i geotermalnu energiju.

Samim time, izgradnja navedenog kompleksa jedan je od pozitivnih karakteristika ekonomskog razvoja grada Bjelovara. Bjelovarske Terme financirati će se putem Nacionalnog plana oporavka i otpornosti te iz vlastitih sredstava.

3.3.2. Poučno tematska staza s pratećim sadržajima – šuma Lug, Bjelovar

Projektom poučno tematske staze s pratećim sadržajima na lokaciji Luga u Bjelovaru, grad Bjelovar dobio je mogućnost rekonstruiranja već postojeće staze na način da se uvede tematski sadržaj sa dodatnim informacijama za educiranje i informiranje budućih posjetitelja o šumi Lug. Ono što se projektom želi postići je javno društvena namjena koja ima svrhu poboljšati urbanističku ponudu u gradu gdje će navedeni sadržaji biti dostupni svim posjetiteljima tijekom cijele godine. Da bi se podigla svijest o važnosti očuvanja i održavanja kako šuma tako i biološke raznolikosti, u planu je postavljanje edukacijskih i informativnih ploča o sadržajima u okolini šume Lug. Za navedeni projekt, grad je povukao sredstva iz fondova Europske unije u iznosu od 643.994,38 kn koji je sufinanciran iz Programa ruralnog razvoja (85% EU, 15% RH).

3.3.3. Projekt Zelena tržnica s podzemnom garažom i hladnjačom

Projekt Zelene tržnice s podzemnom garažom jedan je od planova projekta koji će se kandidirati na europske i nacionalne fondove. Tržnica kao i podzemna garaža obuhvaćati će površinu dijela Šetališta dr. Ivše Lebovića u kojoj je već postojeća zgrada tržnice te područje ispod kapelice Sv. Florijana. Idejni projekt baziran je na ulaz i izlaz iz garaže, optimalni broj parkirnih mjesta u dvije podzemne etaže s predviđenim prostorom za rashladne komore, parkirališna mjesta za hendikepirane osobe, stubišta i lift. Ono što je predviđa prilikom izrade navedene tržnice je i idejno rješenje nadstrešnice kao galerijski prostor koja bi se trebala prostirati na 1.700 kvadratnih metara.

3.3.4. Projekt Postrojenja za sortiranje odvojeno prikupljenog otpada Grada Bjelovara

Projekt pod nazivom "Izgradnja i opremanje postrojenja za sortiranje odvojeno prikupljenog otpada Grada Bjelovara" KK.06.3.1.12.0007 kojim će se povećati količina odvojeno sakupljenog komunalnog otpada, a samim time i smanjiti količina komunalnog otpada koja se odlaže na odlagalištu "Doline" u naselju Prespa završen je u 2023. godini (provedba je trajala 2,5 godine). Zajedničko provođenje mjere gospodarenja otpadom obuhvaća veći dio Bjelovarsko-bilogorske županije, za što je sklopljen Sporazum između Grada Bjelovara- nositelja projekta, s Gradom Daruvarom, Općinama Dežanovac, Đulovac, Kapela, Končanica, Nova Rača, Rovišće, Severin, Sirač, Šandrovac, Velika Pisanica, Veliko Trojstvo te Zrinski Topolovac. Ono što se nastojalo ostvariti ovim projektom temelji se na asfaltiranju prometno manipulativnih površina, vodonepropusne kanalizacije, zgrade sortirnice, upravne zgrade, montažne hale za skladištenje, zgrade pratećih sadržaja, parkirališta, ograda sa kolnim i pješačkim prilazom te video nadzor. Projekt se proveo u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020., Specifični cilj 6i1 – Smanjena količina otpada koji se odlaže na odlagalištima, financiranog sredstvima Europske unije iz Kohezijskog fonda.

Ukupna vrijednost projekta je 5.993.399,83 EUR od čega EU sufinanciranje projekta iznosi 4.886.880,85 EUR – 85%, a ostatak od 15% je financiran sredstvima Grada Bjelovara. Sukladno navedenom projektu, nastoji se unaprijediti sustav odvojenog sakupljanja otpadnog papira, stakla, plastike, metala i biootpada. Izgradnjom sortirnice osiguralo se funkcioniranje kružnog sustava gospodarenja otpadom.

Postrojenje se nalazi pokraj reciklažnog dvorišta i odlagališta otpada "Doline" u Prespi, u neposrednoj blizini državne ceste Bjelovar-Daruvar. Područje obuhvata projekta obuhvaća veći dio Bjelovarsko-bilogorske županije.

Ovaj projekt je zaista pravi primjer poticanja urbanog razvoja jer kroz njega Bjelovar gradi najmoderniji sustav gospodarenja otpadom, a uz to povezuje niz općina koje su potpisale

zajednički sporazum o korištenju sustava za gospodarenje otpadom. Uz to, kroz projekt se integrira, povezuje i osnažuje administrativne kapacitete.

3.3.5. Projekt proširenja mehanizama integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam)

Integrirana teritorijalna ulaganja (ITU) predstavljaju mehanizam Europske unije, koji je uveden s ciljem jačanja uloge gradova kao pokretača gospodarskog razvoja u razdoblju 2014. – 2020. godine. ITU mehanizam je provedbeni mehanizam koji je osmišljen kako bi olakšao provedbu aktivnosti koje imaju naglašenu teritorijalnu dimenziju, a financiraju se sredstvima iz fondova EU. Dugoročni cilj projekata financiranih kroz ITU mehanizam je doprinijeti gospodarskom i ekonomskom razvoju Republike Hrvatske i unaprjeđenju kvalitete života hrvatskih građana, posebice razvoju urbanih područja u kojima se provode integrirana teritorijalna ulaganja. Kandidaturu za ITU urbana područja potvrđuju integriranim strateškim dokumentima koji uključuju gospodarski, ekološki, klimatski i društveni aspekt te vode računa o povezivanju grada sjedišta s okolnim prostorom.

ITU mehanizam ogromna je prilika za gradove sjedišta županija, pa tako i za Bjelovar kao grad središte koji je pokretač razvoja da bude i jedan od faktora osnaživanja naše sredine i okolnih općina koje će preko Bjelovara biti dio infrastrukture te na taj način jačati sebe, ali i ostale sredine. ITU mehanizam povezuje grad s općinama, a dobrim jačanjem grada jača se i okolica grada – gradovi moraju osnažiti općine i dati ljudima infrastrukturu koja je strateški promišljena jer na taj način se stvaraju bolji uvjeti za razvoj i ostanak mladih u gradu i okruženju.

Sukladno Sporazumu o suradnji na izradi i provedbi razvoja Većeg urbanog područja Bjelovar koji je sklopljen između Grada Bjelovara i Općine Rovišće, Općine Štefanje, Općine Veliko Trojstvo i Općine Kapela osigurava se proširenje mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja u financijskom razdoblju od 2021. do 2027. godine. Cilj ovog projekta temelji se na jačanju područja grada sjedišta i okolnih općina, decentralizacija gospodarstva i veće ovlasti malih sredina. Uz još četrnaest gradova Republike Hrvatske, grad Bjelovar je ulaskom u projekt mehanizama integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam) omogućio integriranje sredstava iz europskih fondova kao i njihovog ulaganja u aktivnosti koje se temelje na jačanju uloge gradova kao

pokretača gospodarskog razvoja. Projekt je sam po sebi namijenjen održivom urbanom razvoju sa teritorijalnom dimenzijom. Iznos od preko 810 milijuna kuna omogućen je za financiranje onih gradova koji sudjeluju u projektu ITU mehanizma te se objava preostalih poziva za financiranje provodi naknadno. Sredstva za financiranje navedenog projekta omogućuju se iz europskih fondova te drugih operativnih programa.

3.4. Razvoj grada u okviru kohezijske politike

Kohezijska politika Europske unije, također nazvana regionalna politika, je politika ulaganja. Ona pruža financijsku potporu regijama Europske unije i ima za cilj ulaganje u lokalni i regionalni razvoj, kao i smanjenje važnih gospodarskih, društvenih i teritorijalnih razlika između teritorija. Podržava mnoge projekte u različitim područjima: istraživanje i inovacije, podršku malim i srednjim poduzećima, nove tehnologije ili socijalnu uključenost, između ostalog. S proračunom od 325 milijardi eura predstavlja otprilike trećinu proračuna Europske unije. Naime, razvoj grada Bjelovara u okviru kohezijske politike mora ispuniti određene preduvjete kako bi mogao koristiti sredstva europskih fondova koji su namijenjeni održivom urbanom razvoju.

Novi zakonodavni paket Europske unije za Kohezijsku politiku za financijsko razdoblje od 2021. - 2027. povećava izdvajanje za održivi urbani razvoj sa dosadašnjih 5% sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj na minimalno 8% alokacije.

S obzirom na povećano izdvajanje za održivi urbani razvoj u planu je proširenje provedbe mjera održivog urbanog razvoja putem mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja sa 8 gradova koji su do sada koristili taj mehanizam (Zagreb, Split, Rijeka, Osijek Zadar, Slavonski Brod, Pula i Karlovac) na 22 grada:

- 4 grada središta urbanih aglomeracija: Zagreb, Split, Rijeka i Osijek
- 10 gradova središta većih urbanih područja: Zadar, Slavonski Brod, Pula, Karlovac, Sisak, Varaždin, Šibenik, Dubrovnik, Bjelovar i Vinkovci
- 8 gradova središta manjih urbanih područja koji su sjedišta županija: Koprivnica, Vukovar, Čakovec, Požega, Virovitica, Krapina, Gospić i Pazin.

Odlukom Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije dana 24. svibnja 2019. godine definirani su slijedeći preduvjeti koje Grad Bjelovar mora ispuniti:

- Definiranje i uspostavljanje urbanog područja Bjelovara sukladno važećem Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske,
- Izrada Akta Strateškog planiranja urbanog područja sukladno smjernicama Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske i odredbama važećeg Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske i Zakona o strateškom planiranju,
- Definiranje paketa mjera koje treba provesti putem ITU mehanizama,
- Priprema propisa projekata iz područja urbanog razvoja koje će predložiti za financiranje kroz ITU mehanizam (Grad Bjelovar).

Nastavno na navedeno, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije je donijelo Smjernice za uspostavu urbanih područja i izradu strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021. - 2027., verzija 2.0. temeljem kojih su 22 grada uspostavila svoja urbana područja te pokrenuli postupke izrade strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje 2021.-2027.

JACANJE TERITORIJALNOG RAZVOJA

3.4.1. Strategija razvoja većeg urbanog područja Bjelovar za financijsko razdoblje od 2021. – 2027..

Strategija razvoja većeg urbanog područja Bjelovar za financijsko razdoblje 2021.-2027. izrađuje se za geografsko područje obuhvata grada Bjelovara, Općine Veliko Trojstvo, Općine Kapela, Općine Rovišće i Općine Štefanje, odnosno za potrebe provedbe Integriranih teritorijalnih ulaganja - ITU mehanizam¹² u okviru mehanizma Europske unije za razdoblje 2021. - 2027. godine.

Strategija razvoja većeg urbanog područja Bjelovar za financijsko razdoblje od 2021. – 2027. godine smatra se multi-strateškim okvirom kojim se planira urbano područje grada Bjelovara

¹² ITU MEHANIZAM je jedan od manje poznatih modela dodjele bespovratnih sredstava. Radi se o mehanizmu integriranih teritorijalnih ulaganja koji je prvi puta na razini EU uveden u prošlom razdoblju 2014.-2020., a koji za cilj ima ulaganje sredstava u aktivnosti kojima se jača uloga gradova i njihovih funkcionalnih urbanih područja.

unutar određenog roka. Dokument kao Nacrt prošao je savjetovanje sa zainteresiranom javnošću te se očekuje njegovo usvajanje na Gradskom vijeću Grada Bjelovara i općinskih vijeća u sastavu. Ona mora biti donesena jer je preduvjet za korištenje ITU mehanizma koji smo naveli u prethodnim poglavljima. Kao jedan od strateških okvira, Strategija razvoja većeg urbanog područja u okviru je sa kohezijskom politikom Europske unije. Definiranje zajedničkih smjerova urbanog područja, predlaganje zajedničkih pravaca djelovanja, olakšavanje provedbe zajedničkih projekata i stvaranje sinergije koji se koriste u urbanom području navode se kao cilj izrade navedene Strategije.

Prema Smjernicama za uspostavu urbanih područja, Strategija razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje od 2021. – 2027. predstavlja (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije):

1. Akt u smislu čl. 15. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske kojim se definiraju ciljevi za urbana područja,
2. Dokument u smislu čl. 22. i 23. Prijedloga Uredbe Europske unije 2018/0196 putem kojeg država članica pruža potporu integriranom teritorijalnom razvoju kroz mehanizam integriranih teritorijalnih ulaganja,
3. Akt strateškog planiranja povezan s korištenjem fondova Europske unije u smislu čl. 30. Zakona o sustavu strateškog planiranja koji se odnosi na sedmogodišnje razdoblje u skladu s višestrukim financijskim okvirom Europske unije,
4. Zajednički plan razvoja dvije ili više jedinica lokalne samouprave u smislu članka 25. st. 3. Zakona o sustavu strateškog planiranja kao srednjoročni akt strateškog planiranja od značaja za jedinice lokalne samouprave.

U trenutku izrade predmetnog strateškog dokumenta, operativni programi, uključujući Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027., još su u procesu pregovaranja, stoga je strateški dokument temeljen na javnosti dostupnim dokumentima, smjernicama i komentarima¹³.

¹³ Europski zeleni plan, EU teritorijalna agenda 2030., Nova povelja iz Leipziga, Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030., Nacrt Operativnog programa Konkurentnost i kohezija (OPKK) 2021.-2027., Nacrt Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. 2027., Nacrt Integriranog teritorijalnog programa 2021. – 2027., Plan za industrijsku tranziciju Panonske Hrvatske, Strategija „od polja do stola” za pravedan, zdrav i ekološki prihvatljiv prehrambeni sustav, Strategija za bioraznolikost do 2030. godine

Utvrđeni posebni ciljevi i mjere Strategije razvoja urbanih područja za financijsko razdoblje od 2021. – 2027. trebaju pridonijeti tome da Veće urbano područje Bjelovar što bolje iskoristi svoje potencijale te ubrza ravnomjeran razvoj područja i biti usklađeni sa strateškim okvirom viših hijerarhijskih akata ¹⁴

Izrada Strategije razvoja većeg urbanog područja Bjelovar za financijsko razdoblje 2021.-2027. pridonosi postavljanju pristupa strateškom planiranju uz osiguranje pretpostavki koje pridonose podizanju kvalitete života življenja građana, podizanje razine ekonomske moći i konkurentnosti gospodarstva te drugih pogodnosti koje će osigurati viši nivo zadovoljstva stanovništva. Pored programskih ciljeva naglašavaju se i prioritete na način da se uvijek rast kvalitete življenja povezuje s rastom gospodarstva, vodeći računa i o razvoju svih ostalih aspekata javnog i civilnog života većeg urbanog područja Bjelovar.

U okviru Strategije postavljena su 4 posebna cilja koji su ujedno i prioritete većeg urbanog područja, a to su:

- Promicanje i unapređenje inovativne i pametne gospodarske transformacije na području VUPBJ
- Očuvanje okruženja kroz uspostavu i razvoj zelene infrastrukture i promicanje kružnog gospodarstva
- Razvoj kvalitete življenja kroz unapređenje uključivih i kvalitetnih javnih usluga za sve skupine stanovništva

¹⁴ Temeljem članka 15.stavka 2.Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17), Vlada Republike Hrvatske 2018. godine donijela je Uredbu o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/2018). Sustav strateškog planiranja u RH temelji se na nacionalnim (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine), regionalnim (odnosno županijskim (Planovi razvoja jedinica lokalne samouprave za razdoblje 2021.-2027.) te lokalnim (Provedbeni programi jedinica lokalne samouprave za razdoblje 2021.-2025.) aktima strateškog planiranja. Dokument je usklađen s višegodišnjim financijskim okvirom (VFO) EU te aktima strateškog planiranja povezanim s uvjetima koji omogućavaju provedbu fondova EU u razdoblju 2021.-2027., rokova, donošenja i tijela zaduženih za njihovu provedbu, a koja je u skladu s Prijedlogom uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju zajedničkih odredbi o EFRR, ESFplus, Kohezijski fondu i EFPR, Fond za azil i migracije, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za upravljanje granicama i vize (COM(2018)375 final).

- Poticanje integriranog i uključivog društvenog i gospodarskog razvoja, razvoja u području okoliša, kulture, prirodne baštine, održivog turizma i sigurnosti na području VUPBJ čijem ostvarenju pridonose mjere koje prate svaki od njih.

Strategija se izrađuje za potrebe financiranja projekata u okviru Integriranih teritorijalnih ulaganja kao mehanizma EU s ciljem jačanja uloge gradova kao pokretača gospodarskog razvoja što znači da je samim time izvor financiranja projekata opisanih u dokumentu iz ITU mehanizma. Financijski okvir postavljen je u skladu s troškovnicima i planiranim vrijednostima pojedinih investicija te je realan i u skladu s predloženim mjerama opisanim u dokumentu.

U prosincu 2022. godine Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU je temeljem *Poziva za urbana područja za provedbu ITU mehanizma u financijskom razdoblju 2021. – 2027.*¹⁵ kojem je cilj bio donijeti Odluku kojom se utvrđuju urbana područja¹⁶ u kojima će se provoditi ITU mehanizam u Republici Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2021. – 2027. EU regulativa¹⁷ za financijsko razdoblje 2021. – 2027. definira da svaka država članica za održivi urbani razvoj mora dodijeliti najmanje 8 % sredstava iz EFRR-a. Slijedom navedenoga, za provedbu mjera održivog urbanog razvoja putem ITU mehanizma u financijskom razdoblju 2021. - 2027. u okviru Integriranog teritorijalnog programa osigurana je alokacija od 681,275 milijuna eura što iznosi 13,05% sredstava EFRR-a. Od navedenog iznosa 652 milijuna eura planirano je dodijeliti kroz bespovratna sredstva, a 29 milijuna eura kroz financijske instrumente. U Pozivu je definirana i alokacija za urbani razvoj, odnosno za 22 grada koji će kroz financijsko razdoblje provoditi svoje projekte u sklopu ITU mehanizma. Dolje u Tablici 2. *Indikativna raspodjela sredstava ITU mehanizma po urbanim područjima*¹⁸ prikazana je alokacija raspodijeljenih sredstva gradovima koji će u novom financijskom razdoblju provoditi ITU mehanizam.

¹⁵ https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Pozivi%202021-2027/ITU/1%20POZIV/Poziv_final_15122022.pdf

¹⁶ Temeljem članka 52. Zakona o sustavu državne uprave (NN 66/19), ministar regionalnog razvoja i fondova Europske unije donosi **Odluku kojom se utvrđuje urbano područje Bjelovar kao područje u kojem će se provoditi ITU mehanizam u RH u razdoblju 2021.-2027.** Link: <https://www.bjelovar.hr/wp-content/uploads/2023/05/Odluka-o-utvrdivanju-urbanog-podrucja-Bjelovar-za-provedbu-ITU-mehanizma.pdf>

¹⁷ Uredba (EU) 2021/1058 u članku 11. stavku 2.

¹⁸ Tablica je umetnuta iz Poziva za urbana područja za provedbu ITU mehanizma u financijskom razdoblju 2021. – 2027. (str. 7.-8.) kako bi se zorno mogla prikazati alokacija za sve gradove u sklopu ITU mehanizma, pa tako i grada Bjelovara kao sjedišta većeg urbanog područja Bjelovar

Tablica 2. Indikativna raspodjela sredstava ITU mehanizma po urbanim područjima

INDIKATIVNA RASPODJELA ITU ALOKACIJE ZA FINACIJSKO RAZDOBLJE 2021. – 2027.				
po skupinama temeljem raspona broja stanovnika				
Rbr	ITU urbana područja	Raspon broja stanovnika u skupini	Broj stanovnika grada središta⁴	Indikativne ITU alokacije 2021. – 2027. (EUR)
1	ZAGREB	više od 180.000	767.131	80.500.000
2	SPLIT	90.001 - 180.000	160.577	55.000.000
3	RIJEKA		107.964	55.000.000
4	OSIJEK		96.313	55.000.000
5	ZADAR	70.001 - 90.000	70.779	43.000.000
6	SLAVONSKI BROD	49.001 - 70.000	49.891	33.000.000
7	PULA		52.220	33.000.000
8	KARLOVAC		49.377	33.000.000
9	SISAK	30.001 - 49.000	40.121	22.000.000
10	VARAŽDIN		43.782	22.000.000
11	ŠIBENIK		42.599	22.000.000
12	DUBROVNIK		41.562	22.000.000
13	BJELOVAR		36.316	22.000.000
14	VINKOVCI		30.842	22.000.000
15	KOPRIVNICA	15.001 - 30.000	28.580	18.000.000

Izvor: MRRFEU, Javni poziv za urbana područja za provedbu ITU mehanizma u financijskom razdoblju 2021. – 2027. (str. 7.-8.)

S obzirom da su urbana područja uspostavljena u trenutku dok je na snazi bio Popis stanovništva iz 2011. godine, za provedbu ITU mehanizma na osnovi kriterija velikog grada i/ili grada sjedišta županije predodabrana su gore navedena 22 grada. U Tablici 1. sredstva su raspodijeljena po skupinama koje se temelje na rasponu broja stanovnika grada središta. Za gradove koji se nalaze u istoj skupini temeljem raspona broja stanovnika određena je ista alokacija. Navedeni iznosi su indikativni te služe u svrhu pripreme Obrasca 3. Prijedlog doprinosa ITU mehanizma provedbi SRUP-a.

Sukladno navedenom, vrijednosti projekata bazirani su na predviđenoj alokaciji od 22.000 eura od čega bi Grad Bjelovar trebao ostvariti financijska sredstva u iznosu od 70% iznosa sredstava za provedbu strateških projekata dok općine u sastavu raspoložu s 30% iznosa.

U okviru Strategije navedeno je 15 glavnih strateških projekata pri čemu se odabranim projektima započinju implementirati integrirane mjere za suočavanje s ekonomskim, okolišnim, klimatskim demografskim i socijalnim izazovima uz istodobno promicanje urbano-ruralnih veza, teritorijalne i sektorske povezanosti.

Slijedom svega navedenog, Grad Bjelovar će kroz ITU mehanizam raditi na politikama osnaživanja i dizanja standarda građana Bjelovara i izvan njega te aktivno i dalje raditi na dobroj suradnji sa načelnicima općina u sastavu urbanog područja, neovisno iz koje su stranke. Grad Bjelovar će kao središte većeg urbanog područja pametnim politikama planiranja i usmjeravanja kroz integraciju i suradnju s općinama realizirati projekte predviđene u Strategiji razvoja većeg urbanog područja Bjelovar za financijsko razdoblje 2021.-2027.¹⁹, u okvirima predviđenih sredstava za to.

Sredstva se dodjeljuju u okviru otvorenih / ograničenih poziva ili su namijenjena za financiranje strateških projekata urbanih područja putem izravne dodjele. Financiranje putem ITU mehanizma prilika je za one projekte koji se inače nikada ne bi provodili ili financirali vlastitim sredstvima jer jedinice lokalne samouprave ne mogu planirati povećanje proračuna za takve investicije. S druge strane projekt ITU mehanizam je odličan jer kreira projekte kojima se sadržaj prelijeva na različite teritorije i na kraju se za veće urbano područje realizira više projekata od kojih i urbano i ruralno područje ima koristi, u odnosu na to da svako razvija svoj projekt.

Na nivou cijele Republike Hrvatske, za razvojne projekte kroz ITU mehanizam, na raspolaganju je za period 2021.-2027. financijska omotnica u iznosu od 679 milijuna eura.

¹⁹ Strategija razvoja većeg urbanog područja Bjelovar za razdoblje 2021.-2027., (prošla Javno savjetovanje i nalazi se u obliku Nacrta do usvajanja na Gradsko vijeću Grada Bjelovara); dokument je izradila tvrtka Tehnološki park Bjelovar d.o.o., ožujak, 2022. Link: <https://www.bjelovar.hr/wp-content/uploads/2022/06/2.-Nacrt-Strategije-razvoja-veceg-urbanog-podrucja-Bjelovar-2021.-2027..pdf>

4. UTJECAJ POLITIKA GRADA BJELOVARA NA URBANI RAZVOJ GRADA

Gradovi su inače bili i jesu oni koji privlače stanovništvo, ali su u posljednjem desetljeća bili depopulirani. Grad Bjelovar, s dolaskom nove vlasti se već u prošlom mandatnom razdoblju 2017.-2021., kreirajući neke nove politike, nametnuo kao pokretač rasta, razvoja, prosperiteta i zapošljavanja. Putem kreacija zelenih i digitalnih politika koje su okosnica novog financijskog razdoblja EU od 2021.-2027. te inih politika i prilika koja nude bespovratna sredstva kroz programe fondova Europske unije, grad Bjelovar ima daljnju priliku korištenja mogućnosti financijskih sredstava upravo za projekte za koje smatra da će najviše doprinijeti razvoju grada Bjelovara. Grad Bjelovar kontinuirano razvija i osmišljava ciljeve putem kojih se može umrežavati i razvijati u svim segmentima društva, od gospodarstva, poduzetništva, znanosti, do pitanja vezanih uz mlade, neprofitnih organizacija i slično. Cilj Grada je da kroz svoje politike bude i dalje pokretač razvoja, poveznica između drugih JLS-ova i poticatelj održivog razvoja.

4.1. Fiskalna politika ²⁰

Fiskalna politika je dio ekonomske politike koji se odnosi na oporezivanje i javnu potrošnju. Takva politika utječe na prihode i potrošnju ljudi te pomaže u određivanju alokacije resursa između privatnih i kolektivnih dobara te utječe na poticanje investicija.

Fiskalna politika grada Bjelovara odnosi se na korištenje državne potrošnje i porezne politike za utjecaj na ekonomske uvjete, posebno na makroekonomske uvjete, uključujući agregatnu potražnju za robom i uslugama, zaposlenosti, inflaciju i gospodarski rast. Ona je često u suprotnosti s monetarnom politikom koju donose središnji bankari, a ne izabrani državni dužnosnici. Sukladno tome, govoriti ćemo o proračunu grada Bjelovara te njihove uporabe financija za ostvarivanje učinkovitosti i rasta grada. Da bi se povećalo gospodarstvo i održivi razvoj grada Bjelovara, proračunski prihodi i rashodi moraju biti kvalitetno isplanirani. Sukladno statistici, proračun grada

²⁰ Fiskalna politika, pojam: <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/F/Fiskalna-politika>

Bjelovara svake godine je sve veći te se bilježi porast. Na slijedećoj tablici, prikazati ćemo proračunske prihode u razdoblju od 2016. do 2022. godine.

Tablica 3. Proračunski prihodi u razdoblju od 2016. do 2022. godine

PRORAČUNSKI PRIHODI (u HRK)	
2016.	129.673.129,36 kn
2017.	132.301.378,32 kn
2018.	126.613.697,00 kn
2019.	144.245.076, 00 kn
2020.	150.292.347,00 kn
2021.	161.478.051,00 kn
2022.	156.350.633,71 kn

Izvor: Izvještaji Grada Bjelovara o izvršenju proračuna

Sukladno tablici 2. Proračunski prihodi u razdoblju od 2016. do 2022. godine, vidljivo je kako su se proračunski prihodi tokom promatranog razdoblja iz godine u godinu povećavali. U 2016. godine ostvareni ukupni prihod na godišnjoj razini iznosi 129.673.129,36 kn i manji je od planiranih za 7,25%. U 2017. godini ostvareni ukupni prihodi na godišnjoj razini iznose 132.301.378,32 kn, te su manji od planiranih za 17,41%. U 2018. dolazi do prvog pokazatelja preokreta u vođenju politike Grada Bjelovara gdje podatci pokazuju ukupne prihode poslovanja Proračuna Grada Bjelovara u iznosu 126.613.697 kn što je 13,60 % ili 15.195.322 kn više od ostvarenja prethodne godine. 2019. godine ostvareni ukupni prihod na godišnjoj razini iznosi 144.245,076,00 kn i manji su u odnosu na 2018. godinu dok je već u 2020. godini prikazan ukupan prihod poslovanja Proračuna Grada Bjelovara u iznosu 150.292.347,00 kn što je 4% ili 6.047.271,00 kn više od ostvarenja prethodne godine. 2021. godina prikazuje ukupne prihode poslovanja Proračuna Grada Bjelovara u iznosu 161.478.051,00 kn što je 7,4% više od ostvarenja prethodne godine. 2022. godina prikazuje ukupne prihode poslovanja Proračuna Grada Bjelovara u iznosu 156.350.633,71kn što je 3,2% manje od ostvarenja prethodne godine. Analizirajući raspon navedenih godina od 2016. godine (koja prethodi godini dolaska na vlast sadašnjeg gradonačelnika Grada Bjelovara) pa do zaključno 2022. godine (polovice drugog mandata gradonačelnika Bjelovara) vidljivo je da se kontinuirano bilježi rast i to kroz sve segmente poticanja razvoja.

Sukladno objavljenim podacima konsolidiranih proračuna o povučenim EU sredstvima u 2021. godini, gradovi su u 2021. iz EU fondova povukli gotovo 1,5 milijardu kuna. Među najuspješnijim se nalazi i grad Bjelovar.²¹ Najveći udio povučenih EU sredstava u odnosu na ukupno povučena sredstva svih gradova iz europskih fondova u 2021. su imali Osijek, Slavonski Brod, Rijeka, Zadar, Vukovar, Našice, Šibenik, Vinkovci, **Bjelovar** i Benkovac.

Tablica 4: Udio povučenih EU sredstava u odnosu na ukupno povučena sredstva svih gradova RH iz europskih fondova u 2021.

Redni broj	Grad	Županija	Broj stanovnika 2021	Kategorija	Eu fondovi 2021	Udio povučenih sredstava u ukupno povučenim sredstvima 2021
1	Osijek	Osječko-baranjska županija	96.848	Veliki grad	79.027.317	5,31%
2	Slavonski Brod	Brodsko-posavska županija	50.039	Veliki grad	59.853.238	4,02%
3	Rijeka	Primorsko-goranska županija	108.622	Veliki grad	57.972.363	3,90%
4	Zadar	Zadarska županija	70.829	Veliki grad	39.294.978	2,64%
5	Vukovar	Vukovarsko-srijemska županija	23.536	Veliki grad	34.738.656	2,34%
6	Našice	Osječko-baranjska županija	14.336	Srednji grad	33.521.287	2,25%
7	Šibenik	Šibensko-kninska županija	42.589	Veliki grad	33.420.526	2,25%
8	Vinkovci	Vukovarsko-srijemska županija	31.057	Srednji grad	25.033.121	1,68%
9	Bjelovar	Bjelovarsko-bilogorska županija	36.433	Veliki grad	24.823.739	1,67%
10	Benkovac	Zadarska županija	9.728	Mali grad	23.233.589	1,56%

Izvor: Portal Gradonačelnik.hr (na temelju analize napravljene na temelju konsolidiranih proračuna gradova preuzetih iz FINA-e)

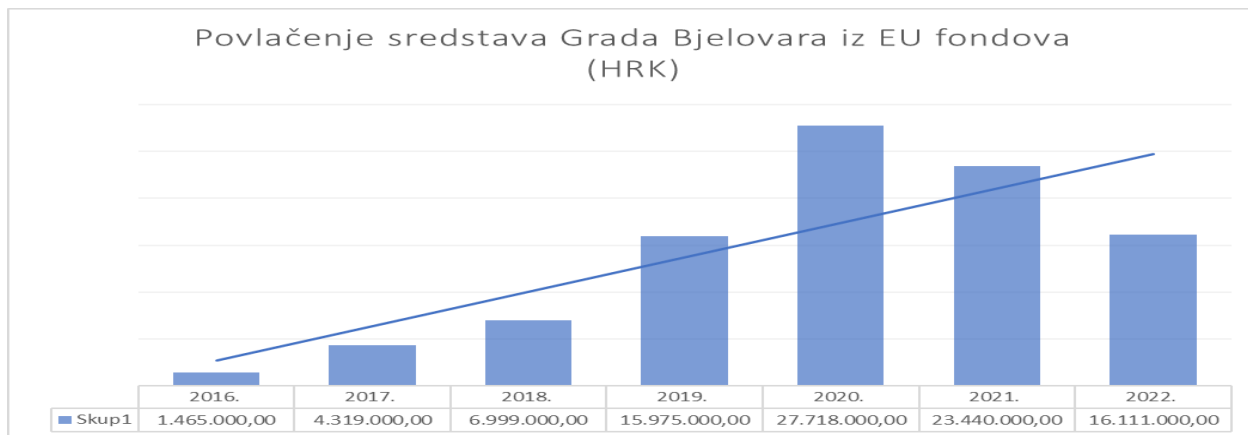
Sukladno navedenom, Grad Bjelovar nalazi se na 9. mjestu među 127 hrvatskih gradova, kao veliki grad, što je ujedno i pokazatelj vođenja transparentne fiskalne politike koja kroz pametno i kvalitetno planiranje sredstava u proračunu grada za svaku godinu osigurava udio za zatvaranje financijske konstrukcije prijave projektnih prijedloga.

U sklopu upravnog odjela za gospodarstvo Grada Bjelovara rade službenici zaduženi za pripremu, prijavu i provedbu EU projekata te pripremaju, prijavljuju i provode projekte financirane europskim i nacionalnim sredstvima i to u suradnji sa preostalim upravnim odjelima Grada Bjelovara.

²¹ Izvor: Portal Gradonačelnik.hr: <https://gradonacelnik.hr/10-najboljih/gradovi-u-2021-godini-povukli-iz-eu-gotovo-15-milijardu-kuna-evo-tko-je-bio-najuspjesniji/>

U privitku prikaz Sredstva iz Europske unije koja su uplaćena kroz realizaciju prijavljenih i provedenih projekata u razdoblju od 2016.-2022. godine, odnosno kroz 7-godišnji period apliciranja na EU i nacionalne fondove, u ukupnom iznosu od 96.027.000,00 kuna.

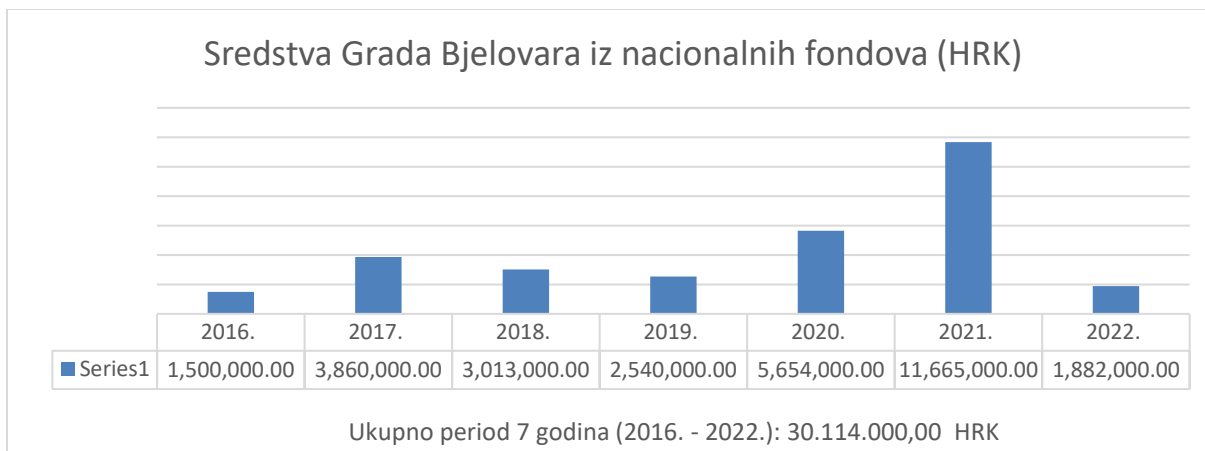
Grafikon 1. Sredstva Europske unije



Izvor: Službeni podaci Grada Bjelovara

Na grafikonu 1. prikazujemo rast sredstava koja su financirana iz fondova Europske unije radi ostvarivanja projekata te rast gospodarstva i urbanog okruženja. Isto tako, vidljiv je porast uplaćenih sredstava iz 2016. godine pa sve do 2022. godine, čime se rast planira nastaviti i u budućim razdobljima.

Grafikon 2. Nacionalna sredstva



Izvor: Službeni podaci Grada Bjelovar

Na grafikonu 2. prikazujemo rast sredstava koja su financirana iz nacionalnih fondova Republike Hrvatske također radi ostvarivanja projekata za ubrzaniji rast i razvoj gospodarstva te održiviji urbani razvoj. Isto tako, vidljiv je porast uplaćenih sredstava iz 2016. godine pa sve do 2022. godine, čime se rast planira ostaviti i u budućim razdobljima.

Tablica 5. Proračunski plan i projekcije za buduća razdoblja

PRORAČUNSKE PROJEKCIJE (u EUR)²²	
2023.	59.508.940,75 ²³
2024.	46.247.110,00
2025.	45.443.360,00

Izvor: Proračun Grada Bjelovara

Tablicom 3. prikazani su iznosi proračunskog plana u 2023. godini te proračunske u 2024. i 2025. godini. Projekcije prihoda i primitaka za 2024. godinu iznose 46.247.110,00 eura, projekcije dok projekcije za 2025. godinu iznose 45.443.360,00 eura. Sukladno vidljivim podacima, proračunski prihodi bi se trebali znatno povećati, a povećanje možemo smatrati rezultatom povlačenja (uplaćenih) sredstava iz fondova Europske unije. Uz proračunski plan i projekcije, grad Bjelovar svoja sredstva planira utrošiti na ostvarivanje strateških ciljeva, koji će se ostvariti kroz razvojne projekte, brojne mjere i programe da bi se potaknulo kvalitetno raspolaganje dostupnim resursima.

Grad Bjelovar kontinuirano razvija i osmišljava ciljeve putem kojih se može umrežavati i razvijati u svim segmentima društva, od gospodarstva, poduzetništva, znanosti, do pitanja vezanih uz mlade, neprofitne organizacije i slično. Bjelovar je danas napredan i uspješan grad što je rezultat

²² EUR - proračuni i financijski planovi za razdoblje 2023. – 2025. donose u novoj valuti euro što je obveza koja proizlazi iz Zakona o uvođenju eura kao službene valute u RH (NN 57/2022). Riječ je o prvom proračunu planiranom u eurima.

²³ Iznos sukladno III. izmjenama i dopunama Proračuna Grada Bjelovara za 2023. godinu donesene na 17. sjednici održanoj 14. travnja 2023. godine; Temeljni Proračun Grada Bjelovara za 2023. donesen je 22. prosinca 2022. godine na 14. sjednici Gradskog vijeća Grada Bjelovara i iznosio je 51.229.077,00 eura, unutar kojeg su planirani vlastiti te ostali prihodi proračunskih korisnika u iznosu od 11.251.122,09 eura.

svih dosadašnjih ulaganja i projekata koje planira i provodi. No, uvijek postoji potreba za novim ulaganjima, novim projektima. Proračun je temeljni strateški financijski dokument u kojem se planiraju prihodi, primici, rashodi i izdaci Grada za dvanaest mjeseci proračunske godine, kao i projekcija planova za 2024. i 2025. godinu. Kako bismo olakšali razumijevanje Proračuna i bili što transparentniji, svake godine omogućavamo svima zainteresiranima da ga pronađu na internetskim stranicama Grada. Na taj način javnost informiramo o radu Gradske uprave unutar upravnih odjela, ali i o radu njezinih dužnosnika. Kao što je vidljivo iz tablice, nakon proračunski, ali i globalno vrlo dinamične 2022. godine, u kojoj su ostvareni brojni projekti sufinancirani novcem iz europskih fondova, u 2023. godini Grad Bjelovar nastavlja istim tempom realizacije razvojnih projekata iz područja odgoja, obrazovanja, kulture, gospodarstva, zaštite okoliša i slično. Uz nastavak ulaganja u komunalnu i društvenu infrastrukturu i u 2023. godini planiran je novac za subvencije u gospodarstvu i poljoprivredi, kao i izdvajanja za sve socijalne skupine građana.

Prijedlog Proračuna Grada Bjelovara za 2023. godinu i projekcije za 2024. i 2025. godinu, izrađeni su na temelju Zakona o proračunu, uzimajući u obzir vlastite gospodarske i društvene specifičnosti. Proračun je usuglašen sa Strateškim dokumentom „Provedbeni program Grada Bjelovara za razdoblje 2021.-2025.“ u kojem su definirane mjere, aktivnosti i razvojni projekti Grada Bjelovara za mandatno razdoblje od 2021. do 2025., od kojih su neki provedeni, u provedbi ili će se provoditi u budućim godinama. Odluku o donošenju strateškog dokumenta „Provedbeni program Grada Bjelovara za razdoblje 2021.-2027.“ donio je gradonačelnik Grada Bjelovara u rujnu 2021. godine, čije je ažuriranje trenutno u tijeku. Dokument je rezultat rada imenovanih članova radne skupine sastavljene od svih upravnih odjela Grada Bjelovara. Također, sa svojim prijedlozima projekata u izradi dokumenta sudjelovali su i čelnici trgovačkih društava i javnih ustanova u vlasništvu i suvlasništvu. Za uspješan, dugoročno održiv rast i kvalitetan razvoj svakog grada potrebno je balansirati između gospodarskih i društvenih interesa, između ulaganja u komunalnu ili prometnu infrastrukturu i kulturu, između zaštite okoliša, pametnih rješenja i dodatnih potreba ili obrazovnih programa. Grad Bjelovar kontinuirano razvija i osmišljava ciljeve putem kojih se može umrežavati i razvijati u svim segmentima društva, od gospodarstva, poduzetništva, znanosti, do pitanja vezanih uz mlade, neprofitnih organizacija i slično. Bjelovar je danas napredan i uspješan grad što je rezultat svih dosadašnjih ulaganja i projekata koji su planirani i uspješno provedeni. No, kontinuirano postoji potreba za novim ulaganjima, projektima.

Strategija razvoja grada Bjelovara u razdoblju od 2016. – 2020., temeljni dokument Grada Bjelovara do donošenja Provedbenog programa Grada Bjelovara za financijsko razdoblje 2021.-2025. (bila produžena do kraja 2021. odnosno do donošenja Programa), definirala je tri strateška cilja:

1. Održiv rast i razvoj gospodarstva u skladu s potrebama stanovnika i poduzetnika,
2. Podizanje kvalitete života, obrazovanja i rada za sve skupine stanovništva te
3. Održivo upravljanje resursima.

Na temelju navedena tri strateška cilja, planirana su ulaganja iz gradskog proračuna te proračunsku potrošnju po strateškim ciljevima. Ciljevi su povezani s proračunom jedinice lokalne i regionalne samouprave, a navedene iznose prikazati ćemo u tablici 6.

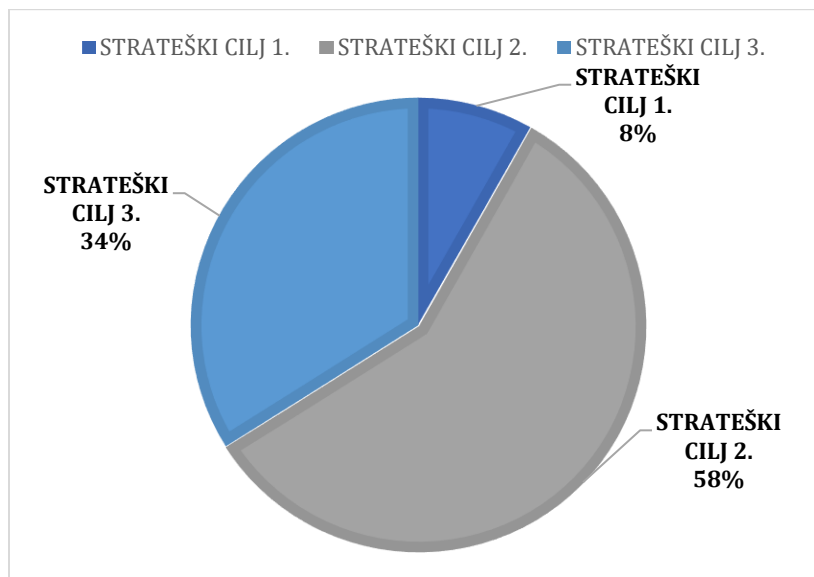
Tablica 6. Proračunska ulaganja u strateške ciljeve

Ulaganja iz gradskog proračuna 2016.-2020. (SVEUKUPNO) u kunama			
STRATEŠKI CILJEVI	Ukupno planirano	Ukupno realizirano	Postotak realizacije
<i>STRATEŠKI CILJ 1.</i>	24.100.700,00	14.027.645,29	58,20%
<i>STRATEŠKI CILJ 2.</i>	174.153.213,79	99.027.274,40	56,86%
<i>STRATEŠKI CILJ 3.</i>	78.005.499,10	58.106.845,86	74,49%
<i>SVEUKUPNO</i>	276.259.412,89	171.161.765,55	61,96%

Izvor: Proračun Grada Bjelovara – plan razvojnih programa

Pod tablicom 6. vidljiva su proračunska ulaganja u strateške ciljeve te iznos koji je planiran, koliko je realizirano kao i postotak realizacije. Sukladno navedenim ciljevima, ukupni postotak realizacije iznosi oko 61,96% tj. ukupno je realizirano 171.161.765,55 kuna od planiranih 276.259.412,89 kuna. Samim time, sa proračunom jedinice lokalne i regionalne samouprave su povezani planirani ciljevi koji su doneseni temeljem Strategije. Prema toma, na idućem grafikonu pokazati ćemo postotak svakog pojedinog strateškog cilja.

Grafikon 3. Proračunska ulaganja u strateške ciljeve

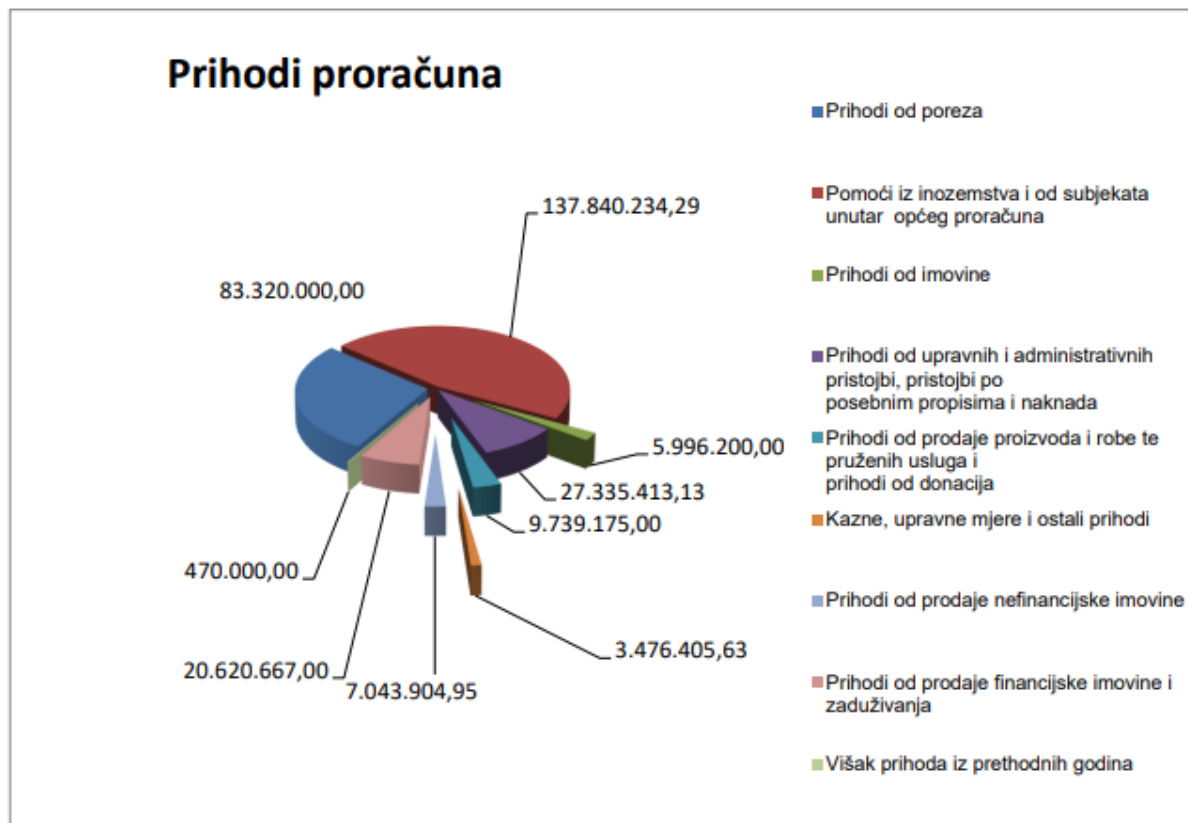


Izvor: Proračun Grada Bjelovara – Plan razvojnih programa

Prema grafikonu 3. možemo vidjeti kako se najveći postotak od 58% odnosio na strateški cilj 2, odnosno na podizanje kvalitete života, obrazovanja i rada za sve skupine stanovništva, drugi sa većim postotkom od 34% se odnosi na strateški cilj 3. - održivo upravljanje resursima, dok se preostali dio postotka odnosi na strateški cilj 1., odnosno 8% se odnosilo na održiv rast i razvoj gospodarstva u skladu s potrebama stanovnika i poduzetnika.

Naime, Gradsko vijeće donijelo je Proračun Grada Bjelovara za 2022. godinu koji predstavlja strateški dokument financija u kojem će se planirati prihodi, primici, rashodi i izdaci grada za narednih dvanaest mjeseci odnosno za tekuću godinu. Iznos koji je donesen za proračun je 295.842.000,00 kuna. Sukladno ostvarenim brojnim projektima u prethodnim godinama, u budućem razdoblju, planira se nastaviti istim tempom te realizirati još niz projekata vezan za rast i razvoj gospodarstva i lokalne zajednice. Uz brojne projekte koji su u procesu, nastoji se pokrenuti i prijaviti na nove projekte energetske obnove te integriranog teritorijalnog ulaganja.

Grafikon 4. Prihodi proračuna za 2022. godinu



Izvor: Proračun Grada Bjelovara za 2022. godinu

U grafikonu 4. možemo vidjeti iz kojih se sredstava puni proračun grada Bjelovara. Sukladno navedenom grafikonu, vidimo kako najveći postotak proračuna dolazi iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna. Nakon proračuna iz inozemstva, slijede ga prihodi od poreza te prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi po posebnim propisima i naknadama. Sa nešto manjim postotkom, ali od velikog značaja, proračunska sredstva dolaze i od prihoda od imovine, prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija, kazne, upravne mjere i ostali prihodi, prihodi od prodaje nefinancijske imovine, prihodi od prodaje financijske imovine i zaduživanja te višak prihoda iz prethodnih godina.

Osvrt na fiskalnu politiku kroz olakšice

Na samom početku krize uzrokovane koronavirusom, u ožujku 2020. godine, Grad Bjelovar je među prvim gradovima u Hrvatskoj priskočio u pomoć gospodarstvenicima i donio paket mjera

teških oko 8 milijuna kuna. Prva mjera kao mjera ublažavanja negativnih posljedica na gospodarstvo grada Bjelovara uzrokovanih koronavirusom COVID-19 za period 01.01.2021. – do 30.06.2021. godine bila je *u potpunosti oslobađanje od plaćanja komunalne naknade za pravne osobe za poslovne prostore i građevinsko zemljište* koji služe za obavljanje djelatnosti putničkih agencija ili putničkog prijevoza jer je taj sektor bio najpogođeniji pandemijom.

Mjere su se dalje razrađivale sustavno i donosile na Gradskom vijeću Grada Bjelovara što iznosi oko 10% izvornog proračuna. Bjelovarski poduzetnici do kraja lipnja 2020. godine nisu platiti nijedan račun u nadležnosti Grada, a komunalne naknade su u potpunosti oslobođeni.

Jedna od mjera koja je imala najviše odjeka u javnosti je zasigurno **ukidanje prireza** koji je ukinut nakon gotovo 20 godina²⁴, čime je Bjelovar postao najveći grad u Hrvatskoj bez prireza. Grad je odluku o potpunom ukidanju prireza na osobni dohodak za građane Bjelovara donio na svojoj sjednici 27.4.2020, a koja se počela primjenjivati od 1.5.2020. godine. (objavljena u Službenom glasniku Grada Bjelovara broj 4/20).

„Prirez porezu na dohodak od 12 % uveden je 2002. godine i postepeno smo ga smanjivali posljednjih godinu dana. Ova vrsta poreza punila je gradsku blagajnu s više od 10 milijuna kuna na godišnjoj razini posljednjih 19 godina. Tri godine smo štedjeli, racionalno upravljali sredstvima, smanjivali broj zaposlenika i masu plaća, digitalizirali usluge, povlačili sredstva iz EU fondova i postupno stvarali temelje za ovakav potez. Zato možemo, upravo sada, kada je najpotrebnije, poslati snažnu poruku da se može jer štedi se kad se ima, kako bi se hrabri potezi mogli donositi kad dođe kriza. Ako će se ukidanjem prireza, barem nekoliko poduzetnika odlučiti investirati u godinama koje dolaze, zaposliti ljude i povećati gospodarsku aktivnost, onda će se trud i odricanje sigurno isplatiti.“ (bjelovarski gradonačelnik Dario Hrebak, 27.4.2020.).

²⁴ Prirez od 12 posto u Bjelovaru je 2001. uvela gradska vlast koju je tada vodila gradonačelnica Đurđa Adlešić. U proteklih 20-ak godina Grad je na račun prireza godišnje prikupio oko 10 milijuna kuna.

Dvije godine kasnije, portal Gradonačelnik.hr objavio je članak u kojem je i gradonačelnik Dario Hrebak dao izjavu zašto je dobro bilo ukinuti prirez i kako su se povećali porezni prihodi.²⁵

Nadalje, na 28. sjednici Gradskoga vijeća Grada Bjelovara, koja je 16.10.2020. održana online, vijećnici su većinom glasova izglasali *niz mjera za pomoć ugostiteljima u vrijeme pandemije*.

Nakon čak 12 godina, koliko je bio na snazi, *ukinut je porez na potrošnju* što je Grad Bjelovar svrstalo među rijetke gradove u Hrvatskoj koji nemaju više nijedan gradski porez. Porez na potrošnju do sada je bio 3%, a u gradsku se blagajnu radi njega slijevalo više od milijun kuna na godinu. Također, dizanjem ruku, vijećnici su bjelovarskim ugostiteljima odobrili i sufinanciranje 50 % od ukupnog troška za *nabavu grijalica za terase*, odnosno najviše do 3 tisuće kuna bez PDV-a.

Ugostitelji su na istoj sjednici Gradskog vijeća **oslobodeni i plaćanja poreza na korištenje javne površine** Gradu Bjelovaru za terase, sve do 30. lipnja 2021., a Grad je za 50 % snizio i cijenu zakupa za kućice i štandove u vrijeme održavanja gradskih manifestacija. Mjere za pomoć ugostiteljima nisu prve koje je Grad osmislio kako bi pomogao gospodarstvu na svom području.

“Sve ove mjere gradsku blagajnu će stajati oko 10 milijuna kuna. Iako se radi o velikoj svoti smatramo da je takav potez bio potreban jer bez privatnog sektora, bez malih poduzetnika i obrtnika, ugostitelja, nema ni javnog sektora, nema ni Bjelovara. U vremenima krize važno je stati uz ljude, širiti optimizam i poruku da nam je stalo.” – istaknuo je bjelovarski gradonačelnik Dario Hrebak na sjednici Gradskog vijeća 16.10.2020.

O novim mjerama za pomoć ugostiteljima u Bjelovaru je na konferenciji za novinare, osim gradonačelnika Bjelovara i predstavnici bjelovarskih ugostitelja, govorio i Marin Medak, predsjednik Nacionalne udruge ugostitelja Hrvatske koji je istaknuo da je Bjelovar primjer koji bi

²⁵ Izvor: Portal Gradonačelnik.hr od 2.ožujka 2022., Link: <https://gradonacelnik.hr/home-glavna-vijest/sveta-nedelja-i-bjelovar-ukinuli-prirez-i-povecali-porezne-prihode/>

trebale slijediti ostale lokalne samouprave. (Izvor: <https://www.hok.hr/novosti-iz-komora-i-udruzenja/grad-bjelovar-svojim-je-ugostiteljima-ukinuo-porez-na-potrosnju>, 6.10.2020.)

S osvrtom na sve navedeno treba istaknuti da je Grad Bjelovar prepoznao prilike i upravljajući razvojem kroz mjere fiskalne politike došao do željenih rezultata razvoja i time postao svojevrsni katalizator prilika i promjena u sustavu, a sve u svrhu razvitka i unapređenja gospodarstva kao i same kvalitete življenja u gradu.

Uz sve prethodno navedeno, i unatoč krizi uzrokovanoj koronavirusom, pred Gradom Bjelovarem je i najveći investicijski ciklus u njegovoj povijesti jer u posljednje tri godine povučeno više od 150 milijuna kuna vrijednih europskih projekata, a ako se tome pridoda i EU projekt aglomeracije Bjelovar vrijedan 257 milijuna kuna, u Bjelovaru gospodarske aktivnosti ne nedostaje.

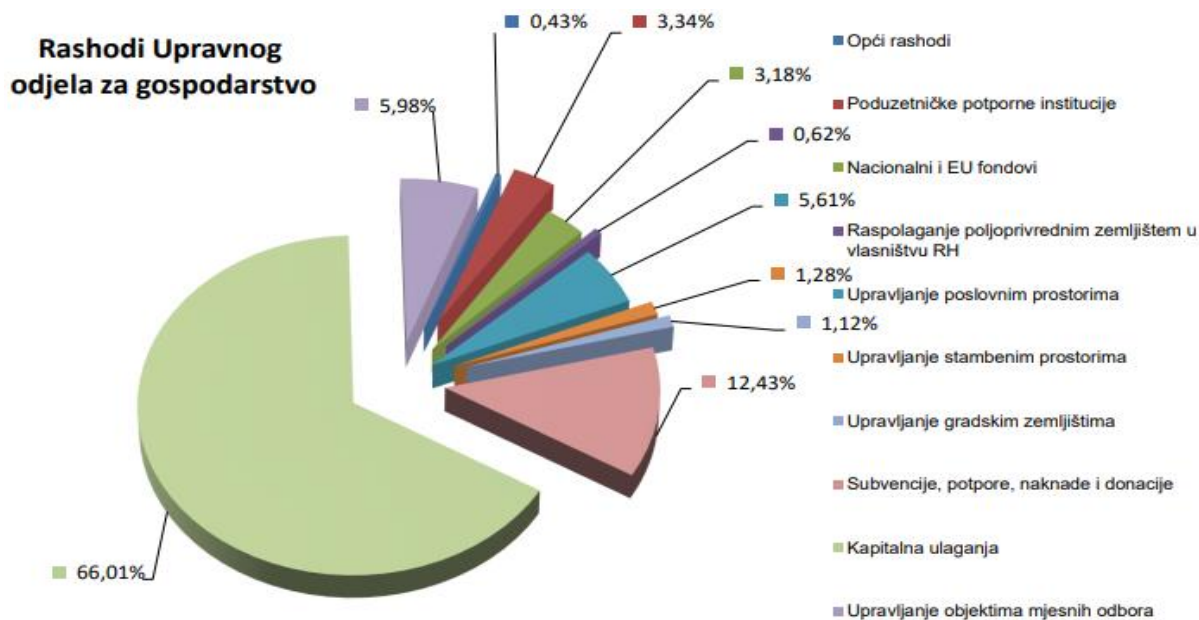
4.2. Infrastrukturalna politika – investicijske mjere razvoja

Održiva i kvalitetna infrastrukturalna igra ključnu ulogu u društvu i gospodarstvu. Neophodna je za pružanje boljih i inkluzivnijih gospodarskih, društvenih i okolišnih uvjeta te za potporu rasta širenjem pristupa vitalnim uslugama i poboljšanjem gospodarskih prilika za sve. Održiva infrastrukturalna je složena, dugoročna po prirodi i uključuje brojne rizike i sudionike. Infrastrukturalna politika ima za cilj iskoristiti širok raspon stručnosti i znanja za pružanje smjernica, dobrih praksi, podataka i analiza koje mogu podržati kreatora politike u pružanju ključnih aspekata održive i kvalitetne infrastrukture. Javni objekti i infrastrukturalna važan su temelj kvalitete života. Učinkoviti javni objekti od vitalnog su značaja za većinu svakodnevnih aktivnosti i zahtijevaju redovito održavanje i nadogradnju kako bi zadovoljili zahtjeve rastuće populacije, tako i kako bi bili osjetljivi na resurse okoliša. Kvaliteta i dostupnost ovih usluga utječu na vrstu, vrijeme i gustoću razvoja u budućnosti. Sukladno tome, infrastrukturalna politika grada Bjelovara temelji se na ulaganju u komunalnu i društvenu infrastrukturalnu gdje je planiran novac za subvencije u gospodarstvu, poljoprivredi kao i izdvajanja za sve socijalne skupine građana.

Ulaganja grada Bjelovara u infrastrukturalnu politiku, temelji se na proračunu Grada Bjelovara te iz proračuna Europskih strukturalnih i investicijskih fondova. Ono što se planira provesti jest radovi

na kapitalnim projektima, gdje navodimo Gradski stadion, izgradnju i opremanje sortirnice i kompostane, projekt aglomeracije, izgradnje Termi Bjelovar i ostale. Sukladno financijskim sredstvima za realizacijom navedenog, poboljšati će se život lokalne zajednice glede komunalne infrastrukture i korištenja obnovljivih izvora energije, inovacijskog centra, unaprjeđenja studentskog standarda, kulturne infrastrukture, sportske infrastrukture i drugo. U proračunu su navedeni iznosi rashoda Upravnog odjela za gospodarstvo.

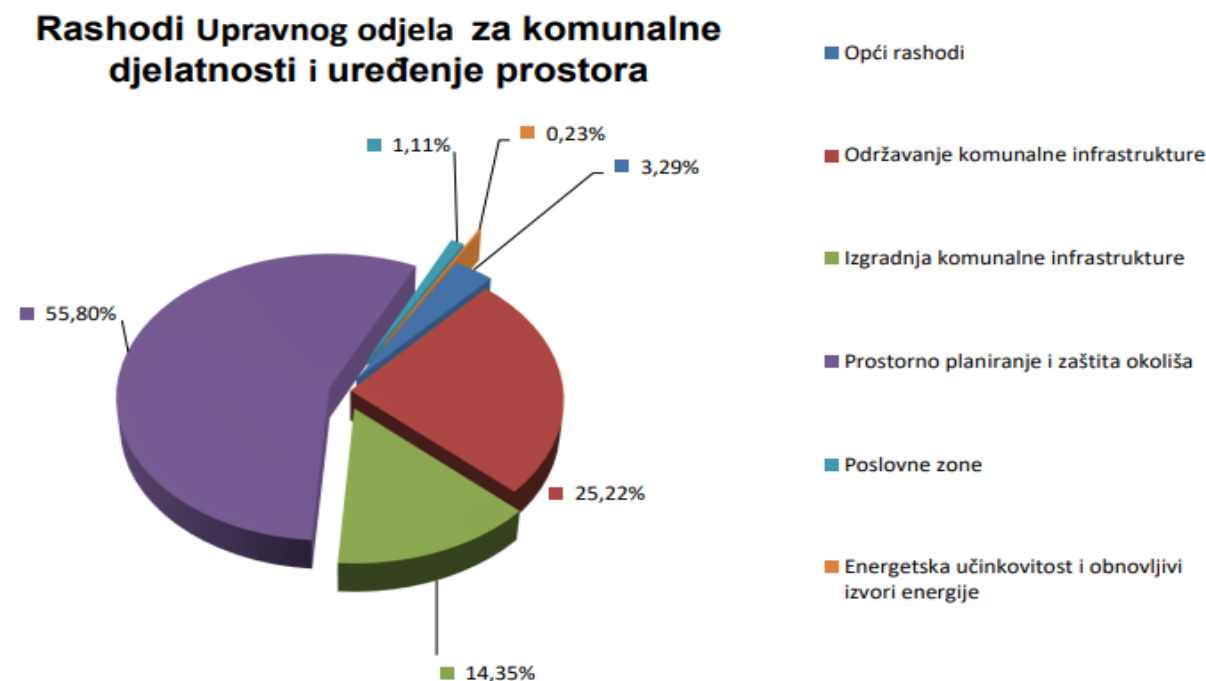
Grafikon 5. Rashodi Upravnog odjela za gospodarstvo



Izvor: Proračun Grada Bjelovara za 2022. godinu

Sukladno grafikonu 5. možemo vidjeti kako se većinski dio rashoda odnosi na kapitalna ulaganja od svega 66,01%, subvencije, potpore, naknade i donacije čine 12,43% ukupnih rashoda Upravnog odjela za gospodarstvo, 5,98% odlazi za upravljanje objektima mjesnih odbora, dok preostali dio rashoda odlazi na opće rashode, poduzetničke potporne institucije, nacionalne i EU fondove, raspolaganje poljoprivrednim zemljištem, upravljanje poslovnim prostorima, upravljanje stambenim prostorima te upravljanje gradskim zemljištima. Naime, proračunska sredstva za komunalne djelatnosti i uređenje prostora baziraju se na održavanju i izgradnji koju ćemo prikazati u slijedećem grafikonu.

Grafikon 6. Rashodi Upravnog odjela za komunalne djelatnosti i uređenje prostora



Izvor: Proračun Grada Bjelovara za 2022. godinu

U proračunu grada Bjelovara za 2022. godinu navode se rashodi Upravnog odjela za komunalne djelatnosti i uređenje prostora koji je vidljiv na grafikonu 5. Najveći dio rashoda, odnosno 55,80% temelji se na prostornom planiranju i zaštiti okoliša, 25,22% odnosi se na održavanje komunalne infrastrukture, 14,35% temelji se na izgradnji komunalne infrastrukture, opći rashodi iznose 3,29%, dok manji iznos od 1,11% ide na poslovne zone, a 0,23% na energetska učinkovitost i obnovljive izvore energije. Naime, grad Bjelovar donio je i niz mjera kojima uz sredstva proračuna i sredstva nacionalnih i EU fondova nastoji razviti poduzetništvo te potaknuti rast gospodarstva i društva.

U Provedbenom programu Grada Bjelovara za razdoblje od 2021. do 2025. godine, navedene su slijedeće mjere kojima Grad Bjelovar potiče razvoj poduzetništva, čime se generira rast i razvoj cjelokupnog gospodarstva i društva, a koje su razrađene način da se provode kroz sljedeće *de minimis* potpore (Provedbeni program Grada Bjelovara za razdoblje od 2021.-2025. godine):

1. *Potpore za brownfield investicije*

- Subvencioniranje brownfield investicija u objekte u vlasništvu Grada Bjelovara
- Subvencioniranje brownfield investicija u objekte u vlasništvu trećih osoba

2. *Potpore za greenfield investicije*

- Subvencioniranje greenfield investicije na zemljištu u vlasništvu Grada Bjelovara – TAX FREE
- Subvencioniranje greenfield investicije na zemljištu u vlasništvu trećih osoba

3. *Potpore za pomoć turizmu i ugostiteljstvu*

- Subvencioniranje izgradnje i opremanja novih bazena
- Kupnja grijalica za ugostiteljske terase

4. *Potpore za pomoć poduzetničkoj infrastrukturi*

- Tehnološki inkubator – smještaj poduzetnika u inkubatoru
- Nagrada za najbolji Start UP

5. *Kreditna linija Grada Bjelovara*

- Subvencioniranje kamatne stope na poduzetničke kredite iz kreditnih linija Grada Bjelovara

4.3. Politika rada gradske uprave

Kada govorimo o politici rada gradske uprave Bjelovar, prije svega možemo navesti kako je gradska uprava Bjelovar, organizacijsko i stručno tijelo lokalne samouprave na čelu sa gradonačelnikom Darijom Hrebakom. Poslovi gradske uprave koji su od lokalnog značaja provode se u Upravnim odjelima Grada Bjelovara.

1. Upravni odjel za gospodarstvo – pročelnik: Davor Sušak

- obavlja upravne i stručne poslove u svezi s poticanjem i osiguranjem uvjeta za razvitak gospodarskih djelatnosti, poljoprivrede i turizma od važnosti za Grad Bjelovar,
- osigurava različite oblike potpore poduzetničkih aktivnosti, potpora u poljoprivrednoj proizvodnji i turizmu,
- obavlja poslove javne nabave za Grad Bjelovar,
- obavlja poslove vezane uz predlaganje, izradu i provođenje programa Europske unije, aplicira projekte Grada na EU i nacionalne naječaje,
- uređuje mjesne domove, upravlja stanovima i poslovnim prostorima u vlasništvu Grada i vodi brigu o njihovom održavanju, uređuje vizuru grada (fasade),
- surađuje s poduzetnicima i organizira seminare, panele i gospodarske manifestacije te obavlja i druge poslove koji su mu stavljeni u djelokrug zakonom, odnosno drugim propisom te odlukama Gradonačelnika i Gradskog vijeća.

2. Upravni odjel za komunalne djelatnosti i uređenje prostora – pročelnica Kristina Kocur

- Obavlja poslove iz područja prostornog planiranja i uređenja koji su mu Zakonom o prostornom uređenju i drugim propisima stavljeni u nadležnost,
- Donosi akte za izgradnju i uporabu građevina, te druge akte određene Zakonom o prostornom uređenju, Zakonom o gradnji i drugim propisima iz nadležnosti,
- Obavlja poslove iz područja određenih Zakonom o komunalnom gospodarstvu i to u dijelu koji se odnosi na utvrđivanje i donošenje rješenja o komunalnoj naknadi (stambeni i poslovni prostor) i rješenja o komunalnom doprinosu,
- Vodi evidencije obveznika komunalne naknade i druge evidencije koje su mu zakonom i drugim propisima stavljeni u nadležnost, općim aktima Gradskog vijeća i gradonačelnika
- Donosi rješenja o spomeničkoj renti, naknadi za zadržavanje nezakonito izgrađenih zgrada u prostoru i priprema rješenja o naknadi za uređenje voda,
- Obavlja poslove iz područja komunalnog gospodarstva vezane uz održavanje i izgradnju objekata i uređaja komunalne infrastrukture,
- Obavlja poslove vezane uz nerazvrstane ceste koji su mu Zakonom o cestama i drugim propisima stavljeni u nadležnost,

- Obavlja geodetske poslove,
- Obavlja poslove komunalnih i prometnih redara,
- Obavlja poslove vezane za zaštitu okoliša i prirode koji su propisani zakonom,
- Obavlja poslove vezane uz energetska učinkovitost koji su mu zakonom stavljeni u nadležnost,
- Priprema nacrt odluka iz nadležnosti Upravnog odjela te obavlja i druge poslove koji su mu stavljeni u djelokrug zakonom, odnosno općim aktima Gradskog vijeća i Gradonačelnika.

3. Upravni odjel za financije i javne prihode – pročelnica Mirela Bašić

- Obavlja poslove u svezi s proračunom Grada, prati ostvarivanje proračunskih prihoda i rashoda i izrađuje analize o kretanju prihoda i rashoda Grada Bjelovara, izrađuje nacrt proračuna, godišnjeg obračuna,
- Proračunska i izvješća o izvršenju proračuna Grada Bjelovara, financijske i statističke izvještaje, evidenciju prihoda i obveza u analitičkoj evidenciji Grada, izdaje naloge za plaćanja vezana za izvršenje,
- Proračuna Grada, evidentira imovinu u analitičkoj evidenciji imovine, evidentira stanje, promjene potraživanja i obveza prihoda proračuna, rashoda i izdataka, te izvršenja proračuna u financijskom knjigovodstvu,
- Obavlja poslove gradske riznice i blagajničke poslove,
- Obavlja poslove vezane uz obračun i isplatu plaća i naknada,
- Obavlja poslove financijskog upravljanja i kontrola, te obavlja i druge poslove iz nadležnosti Grada Bjelovara u području financija i javnih prihoda.

4. Upravni odjel za odgoj, obrazovanje i sport - pročelnik Milan Mateković

- Obavlja upravne i druge poslove iz samoupravnog djelokruga Grada u području brige o djeci predškolskog uzrasta, odgoja i obrazovanja, sporta i branitelja,
- Prati rad javnih ustanova i drugih pravnih osoba osnovanih za te djelatnosti i udruga koje djeluju u tim oblastima u cilju usklađivanja njihovih programa i planova razvoja kojima se zadovoljavaju javne potrebe Grada Bjelovara,

- Obavlja i druge poslove koji su mu stavljeni u djelokrug zakonom, odnosno općim aktima Gradskog vijeća i Gradonačelnika.
5. Upravni odjel za kulturu, zdravstvo, socijalnu skrb i opće poslove – pročelnica Jasna Grgić-Škaurin
- Obavlja upravne i druge poslove iz samoupravnog djelokruga Grada u području kulture, tehničke kulture, zdravstva i socijalne skrbi, zaštite na radu i zaštite od požara, civilne zaštite, zaštite spašavanja, vatrogastva, udruga
 - Obavlja opće poslove za sva upravna tijela Grada Bjelovara i to savjetodavne, organizacijske i administrativne poslove za potrebe gradonačelnika i njegovih zamjenika,
 - Obavlja poslove službenog protokola i društvenih kontakata i odnosa s javnošću,
 - Obavlja poslove prikupljanja i distribucije servisnih informacija, poslove izrade WEB stranica Grada,
 - Obavlja poslove vezane za informatički sustav i komunikacije upravnih tijela Grada,
 - Obavlja poslove prijemne kancelarije, arhive i otpreme pošte,
 - Obavlja poslove ekonomata, čajne kuhinje i održavanja čistoće prostorija, poslove vezane za korištenje službenih vozila Grada i tekuće i investicijsko održavanje objekta, instalacija, postrojenja, opreme i uređaja gradske uprave,
 - Prati rad javnih ustanova i drugih pravnih osoba osnovanih za te djelatnosti i udruga koje djeluju u tim oblastima u cilju usklađivanja njihovih progama i planova razvoja kojima se zadovoljavaju javne potrebe Grada Bjelovara,
 - Obavlja i druge poslove koji su mu stavljeni u djelokrug zakonom, odnosno općim aktima Gradskog vijeća i Gradonačelnika.
6. Služba za unutarnju reviziju – pročelnica Nikolina Raknić Ristić
- Obavlja poslove u svezi procjene sustava unutarnjih kontrola, davanja neovisnog i objektivnog stručnog mišljenja i savjeta za unapređenje poslovanja u upravnim tijelima Grada i institucijama u nadležnosti,

- Provodi unutarnju reviziju u upravnim tijelima Grada i institucijama u nadležnosti u skladu sa Međunarodnim okvirom profesionalnog djelovanja i propisima kojima se uređuje unutarnja revizija u javnom sektoru Republike Hrvatske te metodologiji rada koju utvrđuje ministar financija,
- Obavlja i druge poslove koji su joj stavljeni u djelokrug zakonskim i drugim propisima.

7. Upravni odjel za provedbu ITU mehanizma (*novoosnovani odjel*) – pročelnica Andrea Posarić

- poslovi i funkcije Posredničkog tijela (PT) integriranih teritorijalnih ulaganja i ostali poslovi vezani za implementaciju mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam),
- ocjenjivanje kvalitete projektnih prijedloga i obavljanje ostalih poslova funkcije posredničkog tijela mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja i prenesenih aktivnosti Upravljačkog tijela operativnih programa,
- suradnja s Koordinacijskim tijelom, Upravljačkim tijelom i Posredničkim tijelima tijekom provedbe i praćenja Operativnog programa,
- sudjelovanje u radu Odbora za praćenje Operativnog programa, izradi kriterija za odabir projekata, izradi uputa za prijavitelje i aktivnostima zatvaranja Operativnog programa,
- obavlja i druge poslove koji su stavljeni u djelokrug zakonskim i drugim propisima.

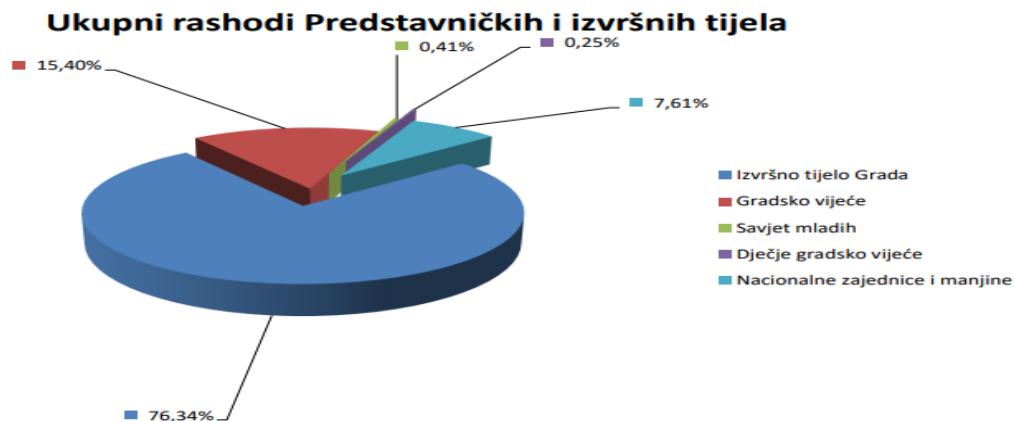
Što se tiče poboljšanja rada administracije, samo poslovanje Upravnih odjela gradske uprave tj lokalne administracije bilježi pomak uvođenjem sustava e-usluga, odnosno usluga koje su dostupne svim građanima putem web-a te u okviru platforme "Otvoreni grad". Na navedenoj platformi, dostupno je:

- Gradsko oko;
- Sustav informiranja građana;
- Financijske kartice;
- Otvoreni podaci;
- GIS – Geoportal;

- E – obrasci;
- Gradska groblja;
- E-novorodenčad.

Putem e-usluga, građanima lokalne zajednice dostupne su razne informacija rada Gradske uprave kao i budućih planiranih aktivnosti. Uz politiku rada gradonačelnika i Upravnih odjela, ulaže se i u predstavnička i izvršna tijela koja također sudjeluju u politici rada Uprave.

Grafikon 7. Ukupni rashodi Predstavničkih i izvršnih tijela



Izvor: Proračun Grada Bjelovara za 2022. godinu

Uz propisane poslove gradonačelnika i gradske Uprave, veliki dio odluka donosi se i sudjelovanjem Gradskog vijeća, savjeta mladih, dječjeg gradskog vijeća te nacionalne zajednice i manjina. Samim time, politika rada gradske uprave također se temelji i na sudjelovanju građana u navedenim tijelima kojima skupa sa Gradonačelnikom grada Bjelovara sudjeluje u pripremi pojedinih akata, izvršavanju donesenih odluka te djeluju na interes i boljitak lokalne zajednice.

Od 2018. godine Grad Bjelovar uveo je novi način rada u gradskoj upravi. Gradonačelnik Grada Bjelovara Dario Hrebak donio je *Pravilnik o stimulacijama, dodacima na plaću i prekovremenom radu*²⁶ kojim se utvrđuju uvjeti i postupak za isplatu uvećane plaće na temelju ostvarenih iznimnih i natprosječnih rezultata rada službenika i namještenika. Na taj način se nagrađuju uspješni službenici i namještenici te se šalje poruka svima da se dodatno motiviraju i pokažu svoje

²⁶ Osnova za donošenje Pravilnika bila je Zakon o radu (NN 93/14, 127/17, 98/19) i Statut grada Bjelovara („Službeni glasnik Grada Bjelovara“, broj 1/21)

sposobnosti te pridonese učinkovitosti Gradske uprave. Pravilnikom se utvrđuju uvjeti i postupak za isplatu uvećane plaće na temelju ostvarenih iznimnih i natprosječnih rezultata rada službenika i namještenika Grada Bjelovara.

Prijedloge za isplatu stimulacija djelatnicima daju pročelnici upravnih odjela, o čemu odlučuje gradonačelnik. U određenim slučajevima, gradonačelnik može sam predložiti i nagraditi određenoga službenika za izniman rad. Stimulacija se isplaćuje za rad na dodatnim poslovima, za rad na projektima, kao i za ostvarenje pozitivnog financijskog učinka za Gradsku upravu. Također, nagrađuje se samostalnost i kreativnost te uspješno i pravovremeno rješavanje složenog predmeta. Rad gradskih službenika mogu ocjenjivati i građani putem anketa Grada Bjelovara koje mogu ubaciti u sandučić u Gradskoj upravi.

Mjera se pokazala konstruktivnom jer motivira službenike na dodatni angažman oko predmeta i projekata na kojima se radi te se smatra dobrom politikom Grada.

Osim navedene mjere, kontinuirano se za određena, specijalizirana područja angažiraju stručnjaci izvan gradske uprave kao što je specifična i složena javna nabava, izrada i pisanje raznih strateških dokumenta, a sve u cilju kako bi se poboljšao njezin rad.

Na kraju, Grad kontinuirano ulaže u svoje službenike kroz dodatne edukacije, usavršavanja, seminare kako bi rad gradske uprave bio što kvalitetniji i efikasniji.

4.4. Politika transparentnosti

Politikom transparentnosti koju provodi grad Bjelovar, nastoji se razumjeti i poboljšati otkrivanje činjeničnih informacija javnosti. Politika transparentnosti uključuje razumijevanje Proračuna da lokalna zajednica može doći do informacija kako se troši gradski proračun i samo djelovanje i rad Gradske uprave unutar upravnih odjela kao i njenih službenika i namještenika. Za grad Bjelovar, aplikacija *Transparentnost* temelji se na proračunskoj transparentnosti. Njome je omogućeno pravo na pristup informacijama putem otvorenosti i javnosti djelovanja gradske uprave koje je

podignuto na značajno višu razinu. Grad Bjelovar jedan je od pokretača revolucije proračunske transparentnosti na području Republike Hrvatske (Grad Bjelovar).

Politikom transparentnosti koju provodi grad Bjelovar, nastoji se razumjeti i poboljšati otkrivanje činjeničnih informacija javnosti. Politika transparentnosti uključuje razumijevanje Proračuna da lokalna zajednica može doći do informacija kako se troši gradski proračun i samo djelovanje i rad Gradske uprave unutar upravnih odjela kao i njenih službenika i namještenika. Za grad Bjelovar, aplikacija Transparentnost temelji se na proračunskoj transparentnosti. Njome je omogućeno pravo na pristup informacijama putem otvorenosti i javnosti djelovanja gradske uprave koje je podignuto na značajno višu razinu. Grad Bjelovar jedan je od pokretača revolucije proračunske transparentnosti na području Republike Hrvatske (Grad Bjelovar).

Sukladno tome, procesi demokratizacije i fiskalne decentralizacije su rezultirali sve većim brojem lokalnih javnih dobara (kao što je lokalni javni prijevoz, dječji vrtići ili ulična rasvjeta). Kako bi se ova dobra osigurala što učinkovitije, građani moraju razumjeti svoje lokalne proračune i aktivno sudjelovati u lokalnom proračunu. Jer, jednom prihvaćen, lokalni proračun ima učinak na svakog građanina. Sam proračun određuje, na primjer, koliko će građani platiti za lokalni javni prijevoz (tramvaj ili autobus), koliko će platiti ako njihova djeca idu u javne vrtiće, odnosno hoće li imati javnu uličnu rasvjetu i dr. No, unatoč njegovoj iznimnoj važnosti, mnogi ljudi ne razumiju lokalni proračun.

Građani obično nemaju dovoljno vremena i/ili interesa za analizu podataka o lokalnom proračunu ili za ispitivanje teme potrebne za njihovo sudjelovanje u procesu lokalnog proračuna. Osim nedostatka vremena i interesa, problem je u tome što su potrebni podaci o lokalnom proračunu često nedostupni ili su podaci dostupni, ali građanima nisu razumljivi. Samim time, grad Bjelovar se trudi povećati transparentnost, jer to građanima omogućuje i financijskim tržištima kako bi pravilno procijenili financijski položaj i učinak lokalnih jedinica. Također je vrlo važno da lokalni proračuni budu transparentni, kako bi ih građani razumjeli, što će im omogućiti aktivnije sudjelovanje u procesu lokalnog proračuna i držanje lokalnog izvršnog tijela i lokalnog predstavničkoga tijela.

Isto tako, moderna i otvorena online platforma **Otvoreni grad Bjelovar**, daje uvid u funkcioniranje Grada Bjelovara te građanima omogućuje što **transparentnije, brže i učinkovitije sudjelovanje u gradskim aktivnostima** te uvid u funkcioniranje grada. Otvoreni grad je jedinstveno informatičko rješenje koje pruža otvoren i jednostavan pristup putem interneta - Platforma koja građanima pruža sve servise na jednom mjestu putem računala, tableta i smartfona.

ZAKLJUČAK

U zaključku ovog završnog rada možemo navesti kako se privlačnost urbanog okruženja temelji na njegovoj sposobnosti mijenjanja sadržaja, ali njegova primjena stvara konkretne rezultate, navike, forme, urbane strukture. Grad se sastoji od više dimenzija i formi, od kojih je svaki jednako važan i čije povijesne uloge ne bi trebale biti zaboravljene. Urbano širenje općenito je karakterizirano diskontinuiranim, nasumičnim, nekoordiniranim, neplaniranim ili loše planiranim urbanim razvojem. Gradovi kao osnovna jedinica regionalnog razvoja postali su glavno okruženje društvenih promjena, kao i u drugim povijesnim razdobljima. U europskim urbanim područjima živi više od dvije trećine stanovništva Europske unije. Ta su urbana područja pokretači europskog gospodarstva i djeluju kao katalizatori kreativnosti i inovacija u cijeloj Uniji. Kada govorimo o politikama poticanja urbanog razvoja u Gradu Bjelovaru, trenutno smo usred velikog razdoblja urbanizacije. Iako se prijašnjih godina Bjelovar nije toliko širio i gradio, u vrlo kratkom periodu nove vlasti uzeo je zamah u urbanom razvoju. Naime, na temelju navedenog Zakona donesena je Strategija razvoja grada Bjelovara na temelju koje se određuju ciljevi i prioriteti razvoja za urbana područja gdje je Grad Bjelovar kao jedinica lokalne samouprave nositelj. Povlačenjem velikih iznosa novca iz nacionalnih fondova i fondova Europske unije Grad Bjelovar nastoji omogućiti svojim građanima što bolje urbano okruženje i boljitak lokalne zajednice. Strategija razvoja većeg urbanog područja Bjelovar za financijsko razdoblje od 2021. – 2027. godine smatra se multi-strateškim okvirom kojim se nastoji planirati urbano područje grada Bjelovara unutar određenog roka. Ona mora biti donesena jer je preduvjet za korištenje ITU mehanizma kao jednog od važnih projekata. Temeljem Provedbenog programa Grada Bjelovara za mandatno razdoblje 2021.-2025. koji mora pratiti i Proračun Grada, Gradsko vijeće je za 2023. godinu donijelo Proračun Grada Bjelovara koji predstavlja strateški dokument financija u kojem su planirani prihodi, primici, rashodi i izdaci grada za narednih dvanaest mjeseci odnosno za tekuću godinu, te projekcije za iduće tri godine. Održiva i kvalitetna infrastruktura igra ključnu ulogu u društvu i gospodarstvu. Neophodna je za pružanje boljih i inkluzivnijih gospodarskih, društvenih i okolišnih uvjeta te za potporu rasta širenjem pristupa vitalnim uslugama i poboljšanjem gospodarskih prilika za sve. Učinkoviti javni objekti od vitalnog su značaja za većinu svakodnevnih aktivnosti i zahtijevaju redovito održavanje i nadogradnju kako bi zadovoljili zahtjeve rastuće populacije, tako i kako bi bili osjetljivi na resurse okoliša. Kvaliteta i dostupnost ovih usluga utječu na vrstu, vrijeme i

gustoću razvoja u budućnosti kako ostalih gradova tako i grada Bjelovara. Uspostavom sveobuhvatnog sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem na nacionalnoj razini te praćenjem istog i donošenjem kvalitetnih strateških okvira na regionalnoj odnosno lokalnoj razini, Grad Bjelovar je, nakon proračunski, ali i globalno vrlo dinamične 2020. godine (Covid), u kojoj su ostvareni brojni projekti sufinancirani novcem iz europskih fondova, u proračunskom / provedbenom razdoblju 2021. – 2025. nastaviti realizirati razvojne projekte iz područja odgoja, obrazovanja, kulture, zaštite okoliša i slično, a sve s ciljem poboljšanja kvalitete svih segmenata života građana kroz osmišljavanje novih razvojnih politika urbanog razvoja za društveni napredak te kvalitetniji i usmjereniji razvoj teritorija. Pri tome se uvijek radi na oformljivanju snažnih partnerstva između građana, civilnog društva, lokalnog gospodarstva i javne te državne uprave kako bi se kombiniranjem znanja i kapaciteta, što internog što outsourcing- og došlo do kvalitetnih i održivih odgovora i rješenja za razvoj i boljitak grada.

LITERATURA

Knjige:

1. Akcijski plan energetske održivog razvoja grada Bjelovara (SEAP)
https://mycovenant.eumayors.eu/docs/seap/3284_1367999603.pdf
2. Anić, I.J. (2012) *Urbana politika kao dio regionalne politike u Europskoj uniji i Hrvatskoj*, Pregledni znanstveni rad, HKJU – CCPA, br. 2,
3. Gonzales, M.J., De Lazaro, M.L., *Urban Development and Sustainability*, European Journal of Geography, 1, 2011.
4. Izvještaji Grada Bjelovara o izvršenju proračuna,
5. Koprić, I., Škarica, M., Milošević, B., (2015) *Suradnja i razvoj u lokalnoj i regionalnoj samoupravi*, Institut za javnu upravu Zagreb, Zagreb
6. Landry, C. (2008.), *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*, Comedia i Earthscan, UK i SAD,
7. Perišić, T. (2014), *Održiva urbana obnova – kreativni gradovi*, Ministarstvo kulture, Zagreb
8. Provedbeni program Grada Bjelovara za razdoblje od 2021. do 2025. godine
<https://www.bjelovar.hr/wp-content/uploads/2021/12/Provedbeni-program-Grada-Bjelovar-za-razdoblje-2021.-2025.-godine.pdf>
9. Savić, Z, et.al (2015), *Kohezijska politika Europske unije i Hrvatska 2014.-2020.*, Vodič kroz strateški okvir i pregled mogućnosti financiranja, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb
10. Sporazum o suradnji na izradi i provedbi razvoja Većeg urbanog područja Bjelovar,
11. Strategija razvoja grada Bjelovara 2016.-2020. (produljena do 31.12.2021.)
12. Strategija razvoja većeg urbanog područja Bjelovar za financijsko razdoblje od 2021. – 2027. – u postupku usvajanja na Gradskom vijeću Grada Bjelovara,
13. Ševrović, M, Jakovljević, M., Uravić, M, Švajda, M., Dadić, I, (2020) *Koncept održivog razvitka prometnog sustava Bjelovarsko-Bilogorske županije*, Stručni članak, Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Bjelovaru,
14. Van de Poel, E., O'Donnell, O., Van Doorslaer, E. *Urbanization and the spread of diseases of affluence in China*, Econ. Hum. Biol, 2009., 7, str. 200–216.

15. Vojnović, M. (2008) *Strukturni fondovi Europske unije i IPA – Instrument pretpristupne pomoći*. Hrvatska javna uprava 8(2): 367–393
16. Vresk, M (1989) *Urbanizacija i mobilnost stanovništva – Uopćeni evolutivni model međuzavisnosti*, Geografski glasnik, 51/1989 Zagreb
17. Tofarides, M. (2003) *Urban Policy in the European Union*, Ashgat
18. Zimmermann, R. (1999), *Prijedlog određenja srednjih gradova u Hrvatskoj*, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Društveno istraživanje Zagreb, Zagreb, br. 1 (39),

Propisi:

1. Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN 86/06, 125/06. – ispravak, 16/07. – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10. – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13 i 45/13. i 110/15)
2. Zakon o strateškom planiranju i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/2017)
3. Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18)
4. Proračun Grada Bjelovara za 2023. godinu
5. Proračun Grada Bjelovara – plan razvojnih programa

Internet:

1. Europska komisija *Regionalni i urbani razvoj EU-a-Regionalna politika-Politika* (2021.)Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/themes/urban-development/
2. Europska unija, dostupno na: https://european-union.europa.eu/index_hr
3. Grad Bjelovar, dostupno na: <https://www.bjelovar.hr/>
4. Grad Bjelovar, Bjelovar – dobar razvoj uz EU fondove (2020.), dostupno na: <https://www.bjelovar.hr/bjelovar-dobar-razvoj-uz-eu-fondove/>
5. Grad Bjelovar, Bjelovar – ITU mehanizam, dostupno na: <https://www.bjelovar.hr/itu-mehanizam/>
6. Grad Bjelovar, Bjelovar – Otvoreni grad (2021.), dostupno na: <https://bjelovar.otvorenigrad.hr/>

7. Grad Bjelovar, Statut Grada Bjelovara, Službeni glasnik grada Bjelovara broj 2/21, str. 1.-16., dostupno na: <https://www.bjelovar.hr/wp-content/uploads/2021/03/SLUZBENI-GLASNIK-2-21.pdf>
8. Institut za javnu upravu Nove mogućnosti za razvoj hrvatskih gradova, ppt (2021.) dostupno na: <https://www.slideshare.net/ijuzagreb/sanja-malekovic-nove-mogucnosti-za-razvoj-hrvatskih-gradova>
9. Leksikografski Zavod Miroslav Krleža (2021.) *Grad*. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22952>
10. Ministarstvo pravosuđa i uprave, dostupno na: <https://mpu.gov.hr/>
11. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (2014.) Integrirani pristup teritorijalnom razvoju – mogućnosti korištenja EU fondova u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2014.-2020. Dostupno na: <http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/6.-Integrirani-pristup-teritorijalnom-razvoju1.pdf>
12. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (2018a.) ITU mehanizam – gradovi kao pokretači gospodarskog razvoja, dostupno na: <https://razvoj.gov.hr/gradovi-kao-pokretacigospodarskog-razvoja/3019>
13. Program Vlade RH 2020.-2024., dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Dokumenti%20Vlada/Program%20Vlade%20Republike%20Hrvatske%20za%20mandat%202020.%20-%202024..pdf>
14. Publikacija Integrirano planiranje održivog urbanog razvoja - Iskustva hrvatskih gradova u programu URBACT III, Udruga gradova u Republici Hrvatskoj, Palmotićeve 25, Zagreb, prosinac, 2019 https://www.udruga-gradova.hr/wordpress/wp-content/uploads/2020/01/brosura_urbact_web2.pdf
15. URBACT (2017.) Više o URBACT-u. Dostupno na: <https://urbact.eu/vi%C5%A1e-o-urbact-u>
16. INTEGRIRANO PLANIRANJE ODRŽIVOG URBANOG RAZVOJA - Iskustva hrvatskih gradova u programu URBACT III, DRUGO PROŠIRENO IZDANJE; [Udruga gradova u Republici Hrvatskoj Zagreb, prosinac 2021. dostupno online: https://www.udruga-gradova.hr/wordpress/wp-content/uploads/2022/01/Planiranje-integriranog-urbanog-razvoja-2021.pdf](https://www.udruga-gradova.hr/wordpress/wp-content/uploads/2022/01/Planiranje-integriranog-urbanog-razvoja-2021.pdf)

17. Urbani razvoj, Europa, https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/themes/urban-development/
18. Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030.; ODRAZ- Održivi razvoj zajednice, 2015., Zagreb, studeni 2015., dostupno online: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2020/10/globalni-ciljevi-odrzivog-razvoja-do-2030_web.pdf
19. Vlada Republike Hrvatske (2021.) *Europa 2020*. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454>
20. Portal: Gradonačelnik.hr, dostupno na <https://gradonacelnik.hr/home-glavna-vijest/sveta-nedelja-i-bjelovar-ukinuli-prirez-i-povecali-porezne-prihode/>
21. Citiranje: konurbacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 22. 6. 2023. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32964>
22. Merriam-Webster, *Planning*, 2015., Available online: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/planning>
Department of Economic and Social Affairs, DESA, 2021, <https://www.un.org/en/desa/highlights-report-2020-2021>
23. Portal Gradonačelnik.hr: <https://gradonacelnik.hr/10-najboljih/gradovi-u-2021-godini-povukli-iz-eu-gotovo-15-milijardu-kuna-evo-tko-je-bio-najuspjesniji/>, 28.8.2023.

POPIS TABLICA I GRAFIKONA

TABLICE

R.br.	Naziv tablica	Str.
1.	Mjesni odbori na području grada Bjelovara	17.
2.	Indikativna raspodjela sredstava ITU mehanizma po urbanim područjima	33.
3.	Proračunski prihodi u razdoblju od 2016. do 2022. godine	36.
4.	Udio povučenih EU sredstava u odnosu na ukupno povučena sredstva svih gradova RH iz europskih fondova u 2021.	37.
5.	Proračunski plan i projekcije za buduća razdoblja	39.
6.	Proračunska ulaganja u strateške ciljeve	41.

GRAFIKONI

R.br.	Naziv grafikona	Str.
1.	Sredstva Europske unije	38.
2.	Nacionalna sredstva	38.
3.	Proračunska ulaganja u strateške ciljeve	42.
4.	Prihodi proračuna za 2022. godinu	43.
5.	Rashodi Upravnog odjela za gospodarstvo	47.
6.	Rashodi Upravnog odjela za komunalne djelatnosti i uređenje prostora	48.
7.	Ukupni rashodi Predstavničkih i izvršnih tijela	54.